

NİM SOFYAN USÛLÜ

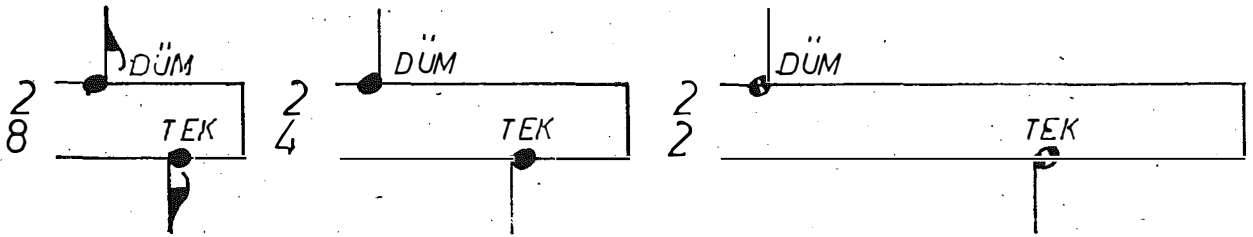
Nim sofyan usûlü iki zamanlı ve iki vurgulu mevcut basit iki usûlden birincisidir. Nim sözcüğü yarı anlamına geldiğinden Nim sofyan değiminden de dört zamanlı sofyan usûlü - nün yarısı anlamınada çıkarabiliriz. Bu (Nim) kelimesini diğer usûlleride ele aldığımız - da çok göreceğiz. Birinci ve ikinci mertebesi şarkı formlarında çok kullanılmıştır.

Eserlerden Örnekler :

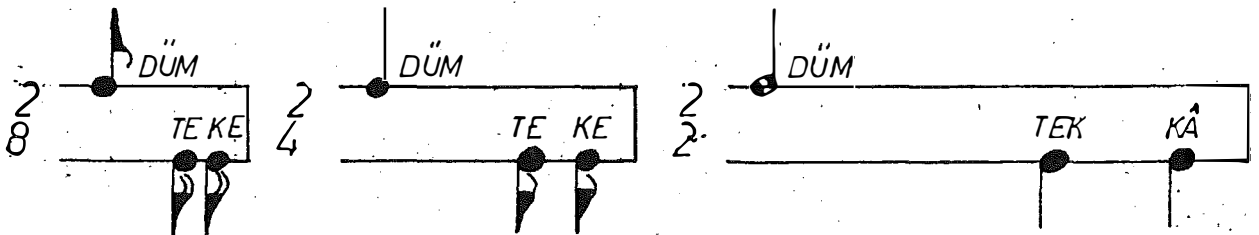
- 1 - Kaptan zade Ali Rıza beyin SEGÂH şarkısı (Gel gitme gözüm kalmasın yollarda)
- 2 - Aynı bestekârın HİCÂZ Fantezisi (Ufuklara yaslanmış yorgun dağlar sıra ile)
- 3 - Sadettin Kaynak'ın HÜSEYİNÎ şarkısı (Karşı dağdan uçan Turna)
- 4 - Vecdi Seyhun'un SEGÂH şarkısı (Yine dargın kapattın pencereleri)
- 5 - Münir Nurettin Selçuk'un SULTANİ YEGÂH şarkısı (Sen şarkı söylediği zaman)

ZAMAN VE VURGULARI: $\begin{array}{cc} \text{DÜM} & \text{TEK} \\ 1 & 1 \end{array}$

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

SEMÂÎ USÛLÜ

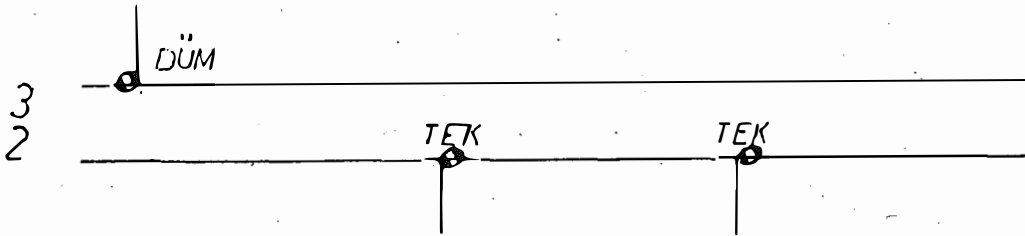
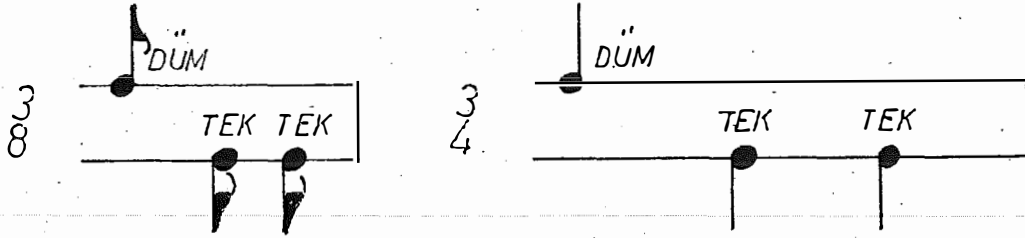
Semâî usûlü üç zamanlı üç vurgulu basit usûllerin ikincisidir. Türk Mûsikîsinde çok kullanılmış usûllerdendir. Dinî mûsikîmizde, saz semâîlerinin çoğu zaman dördüncü hanelerinde, şarkı formlarından çok eserler vardır. Batı mûsikîsinde bu usûlün karşıtına vals denir.

Eserlerden Örnekler :

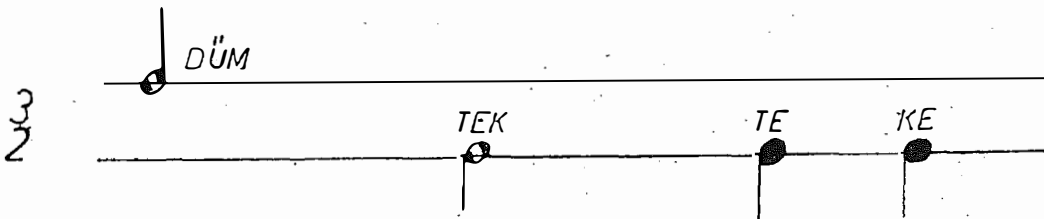
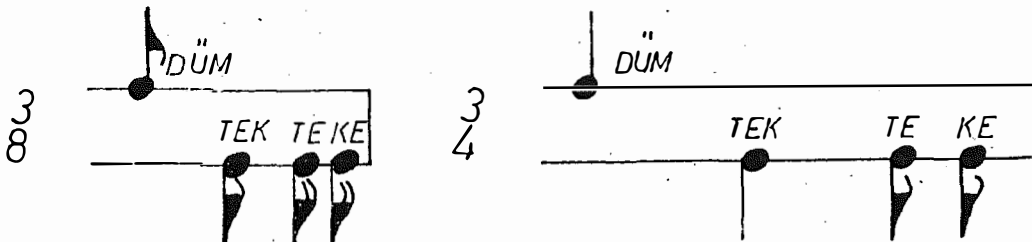
- 1 - Dede efendinin FERAH-FEZÂ şarkısı
(Bir verdi râna, etdim temaşâ)
- 2 - Civan Ağa'nın NİHAVEND şarkısı
(Dil seni sevmeyeni sevmede lezzetmi olur)
- 3 - Denizlioğlu Ali bey'in ŞEHNÂZ - BUSELİK şarkısı
(Gönülüm alamam, yüzün göremem)
- 4 - Mes'it Cemil Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Kanatları gümüş yavru bir kuş)
- 5 - Lem'i Atlı'nın FERAH - FEZÂ şarkısı
(Dinlendi başım dün gece bir parça dizinde)

ZAMAN VE VURGULARI: $\begin{array}{ccc} \text{DÜM} & \text{TEK} & \text{TEK} \\ 1 & 1 & 1 \end{array}$

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

SOFYAN USÛLÜ

Sofyan usûlü dört zamanlı üç vurgulu birleşik bir usûldür. Batı mûsikîsinden esinlenerek portede (C) harfi ile de gösterilir. Dinî mûsikîmizin câmi ve tekke ilâhilerinde, medhal (giriş)lerin bestelenmesinde, oyun havalarında ve şarkı türlerinde çok kullanılan usûllerimizden birisidir. Bu ölçüde zaman adedi artmış fakat vurgular zaman adedi kadar olmamıştır. Birinci darb (Düm) iki zamanlı ve kuvvetli, ikinci darb (TE) ile üçüncü darb (KE) birer zamanlı ve hafiftirler. 4/4 rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesinde ki vurgu değişimlerine DÜM TEK KÂ da denir. Bu usûl iki nim sofyardan meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler:

- 1- Rif'at beyin SABÂ şarkısı
(Mübtelâyı aşkile âfetzede biçâreyim)
- 2- Nuri Halîl Poyraz'ın NİHAVEND şarkısı
(Hicranla tutuş bağrını yak, göz yaşın aksan) /
- 3- Münir Nurettin Selçuk'un NİHAVEND şarkısı
(Kandilli yüzerken uykularda)
- 4- Cevdet Çağla'nın MUHAYYER şarkısı
(Değirmenin suyun kestiler mi dönmüyor)
- 5- Emin Ogan'ın KÜRDİLİHİCÂZKÂR şarkısı
(Nazında senin özlediğim eski cefa yok)
- 6- Sadettin Kaynak'ın EVC şarkısı
(Doğuyor ömrüme bir yirmi sekiz yaş güneşi)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TE	KE	(DÜM	TEK	KÂ)
2	1	1	2	1	1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

4/4

4/4

VELVELESİ:

4/8

4/4

TÜRK AKSAĞI USÛLÜ

Türk aksağı usûlü beş zamanlı üç vurguludur. Bu usûl ilkin Hacı Arif bey iki darblı olarak tertiplemiş DÜM (2) , TEK (3) zaman sıralamasına göre ayarlanmışsada sonradan İsmail Hakkı bey usûldeki üç zamanlı son (TEK) darbını ikiye ayırarak iki zamanlı (TEK) ile bir zamanlı (TEK) şekline getirmiş bu yeni tertibin başka bir tertip olduğunu düşünerek yeni kalıba kızının adı olan SÜREYYA usulü demişsede zamanla bu tertip kullanılır olmuş fakat adı TÜRK aksağı olarak kalmıştır. Bu usûl bir Nim sofyan ile bir semâî usûllerinden meydana gelmiştir. Şarkı türlerinde 5/8 lik birinci mertebesi kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Hacı Arif bey'in HÜZZÂM şarkısı
(Bahar oldu beyim evde durulmaz)
- 2 - Hafız Yusuf efendi'nin RAST şarkısı
(Asude fikrim âvârelendi)
- 3 - Şevki Bey'in HÜSEYİNİ Şarkısı
(Hicran oku sînem deler)
- 4 - Zeki Arif Bey'in HÜZZÂM Şarkısı
(Bir çile ipeğimsin sen)
- 5 - Lâtif Ağa'nın NİŞABÜREK Şarkısı
(Gel sevdiğim affet beni)
- 6 - Hacı Arif Bey'in SUZNÂK Şarkısı
(Yandım o güzel gözlere ey şûh-i sitemkâr)

ZAMAN VE VURGULARI : $\frac{DÜM}{2}$ $\frac{TEK}{2}$ $\frac{TEK}{1}$ ($\frac{DÜM}{2}$ $\frac{TEK}{3}$)

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

5/8

VELVELESİ :

5/8

5/4

ZAFER USÛLÜ

Râuf Yekta bey tarafından tertib ve kullanılan bu usûlle tekbir veya zafer marşı dediğimiz eser bestelenmiş olup başkaca hiç kimse tarafından kullanılmamıştır. Beş zamanlı dört vurguludur. Birinci darb kısa ve hafif ikinci darb uzun ve kuvvetlidir. Uzun zamanlar kısa zamanlara göre daima kuvvetlidir. Kuvvetli zamanların hafif zamanlarla yer değiştirmesine "SENKOP" denir.

Eserlerden örnekler:

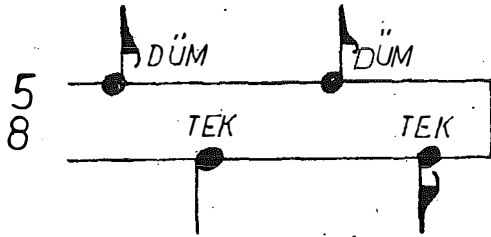
1 - Râuf Yekta Bey'in Zafer (Tekbir) marşı

(Allahü ekber, Allahü ekber kaim onunla mihrabı minber)

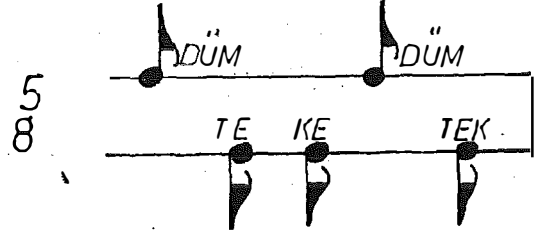
ZAMAN VE VURGULARI:

" DÜM TEK " DÜM TEK
1 2 1 1

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

RAST
(Tekbir Manzumesi)

ZAFER

RAUF YEKTA BEY

Al la hü ek ber Al la hü ek ber ka im o nun la

mih ra bı min ber tek bi ri mil li is la ma reh ber

Al la hü ek ber Al la hü ek ber di nım bu dın dır

Al lah bir dir hak dır pey gam ber mil let di va net

Yürük Semâî usûlü altı zamanlı beş vurgulu bir usûlümüzdür. Türk Mûsikîsinin hemen hemen her form ve türünde kullanılmıştır. Dinî mûsikîmizde özel bir yeri olan mevlevî ayinlerinin üçüncü selâmlarının ikinci yarısı ile ilâhilerin yapımında kullanılmıştır.

Buna örnek olarak Karaağaç şeyhî Hüseyin baba'nın (Kemter kuluyum ben Alinin ol şahı keremdir) mısraları ile başlayan cumhur ilâhisini gösterebiliriz. Klâsik fasıllarımız son sözlü eserleri olan bütün Yürük Semâîler isimlerinden de anlaşılacağı gibi bu usûlle bestelenmiştir. Saz Semâîlerinin de çoğunlukla dördüncü haneleri de bu ölçü ile yapıldığı gibi, şarkı formunda da çok kullanılmıştır. İkinci ve üçüncü mertebelerine SENGİN SEMÂÎ (Ağır semâî) denir. Usûl iki tane semâî usûlünün birleşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler:

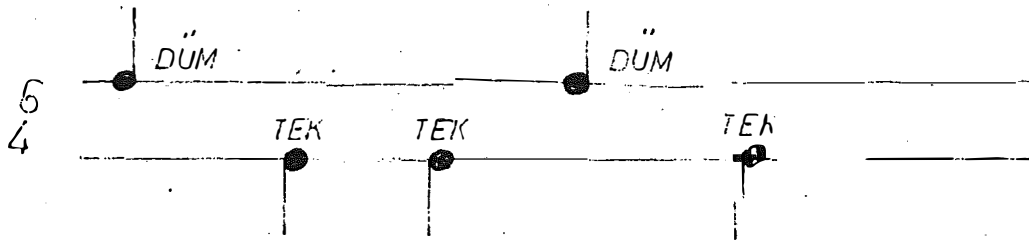
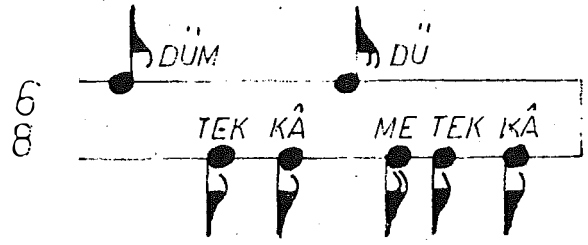
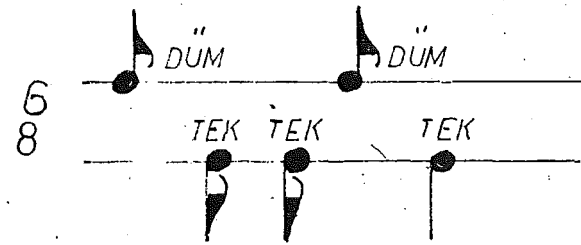
- 1- Zekâî Dede efendi'nin ŞEHNÂZ-BUSELİK Yürük Semâîsi
(Kul oldum bir çefakâre)
- 2- Hafız Post'un RÂST Nakış Yürük Semâîsi
(Biz âlûde-i sâgarı bâdeyiz)
- 3- Tab'î Mustafa efendi'nin HÜSEYNÎ Yürük Semâîsi
(Ben gibi sana âşık-ı üftade bulunmaz)
- 4- Ziya Paşa'nın NİŞABÜREK şarkısı
(Mest-i nâzım kim büyüttü böyle bi pervâ seni)
- 5- Hüseyin Sadettin Arel'in TAHİR şarkısı
(Kim dedi sana ey kız böyle gülşende kırdı)
- 6- Hacı Arif Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Vücut ikliminin sultanısın sen)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM TEK TEK DÜM TEK
1 1 1 1 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

VELVELESİ :

DARB USÛLÜ

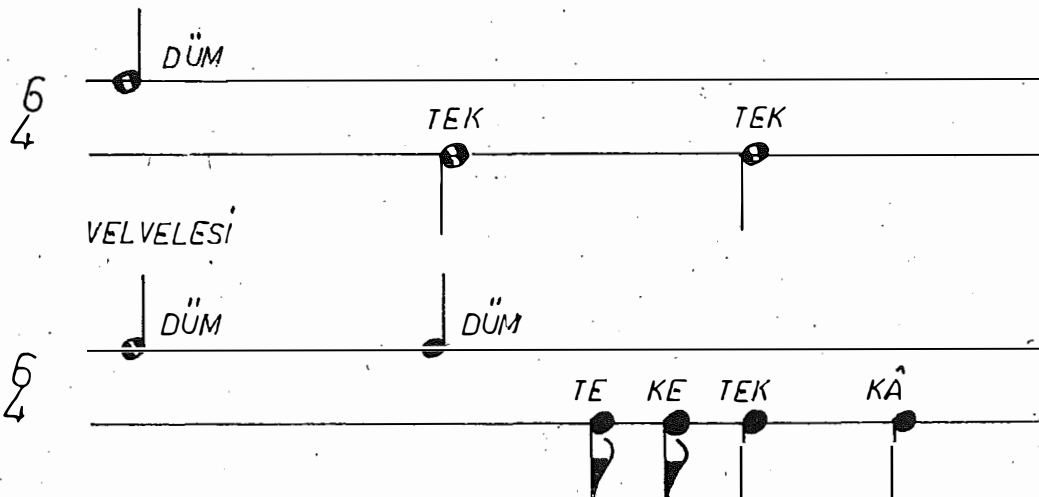
Darb.usûlü altı zamanlı üç vurgulu hamami zade İsmail Dede tarafından tertib ve kullanılmış bir usûldür. Bu usûlle bir eser bestelenmiş değildir. Çünkü usûl eleştirildiği zaman görülürki: Semâî usûlünün $3/2$ rakkamı ile gösterilen üçüncü mertebesidir.

Hamami Zade İsmail Dede efendi kendi bestelediği Yürük Semâîlerindeki melodik yapı itibarile 2-2-2 zaman ayırımını uygun gördüğü yerlerde bu tertibin Yürük Semâî usûlünden ayrı bir tertib olduğunu belirtmek için adına Darb demiştir.

ZAMAN VE VURGULARI

USÛL NOTASI:

Sengin Semâî usûlünün, Yürük Semâî usûlünü anlatırken onun mertebesi olduğunu söylemiştik. Diğer usûllerde mertebeler ayrı birer özel isim, almadıkları halde yalnız Sengin Semâî'ye bir isim verilmesi kanımızca Yürük Semâî formlarından ayırmak için olsa gerektir.

Bu usûlle Ağır semâîler bestelenmiş ve şarkı yapımında da kullanılmıştır.

Eserlerden örneklerimiz :

- 1- Nazım'ın ŞEHNÂZ Ağır Semâîsi
(Didem yüzüne nazır)
- 2- Hamami Zade İsmâîl Dede efendi'nin ACEM-AŞİRAN Ağır Semâîsi
(Ey lebler-i gonca yüzü gül servi bülendim)
- 3- Bimen Şen'in ACEM-AŞİRAN şarkısı
(Zehrolsa bile nuş edelim câm-ı şarabın)
- 4- Refik Fersan'ın TAHİR-BUSELİK şarkısı
(Canlandı hayalimde o şuh sazı elimde)
- 5- Endurunlu Ali bey'in UŞŞAK şarkısı
(Affeyle günahım ne'olur ey şuhi pesendim)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK
1	1	1	1	2

USÛL NOTASI

The notation is written on three staves. The first staff is in 6/4 time and shows two DÜM notes (half notes) and three TEK notes (quarter notes). The second staff is in 6/2 time and shows two DÜM notes (half notes) and two TEK notes (quarter notes). The third staff is in 6/4 time and shows one TEK note (quarter note).

VELVELESİ

The notation is written on a single staff in 6/4 time. The notation shows a DÜM note (half note), followed by a TEK note (quarter note), a KÂ note (quarter note), a DÜ note (half note), a ME note (quarter note), a TEK note (quarter note), and a KÂ note (quarter note).

Devr-i hindî usûlü yedi zamanlı beş vurgulu bir usûldür. Yürük Semâî usûlünden farkı sondaki DÜM vurgusundaki bir zaman değerinin iki zaman değerine çıkarılmış olmasıdır. İkinci mertebesine Sengin Devr-i Hindî de denir. Her iki mertebeside dini mûsikîmizin ilahi formlarında kullanıldığı gibi şarkı bestelenmesinde de kullanılmıştır. Dede efendi'nin TEBRİZ HAVERAN ilahisi (Derviş olan kişinin sözleri ümrân olur), Eyyübî Ali Rıza Şengel'in REHAVÎ Cumhur ilâhisini (Her nekim kişi görürse ol ona mabûd olur) ilahilerini dini eserlere örnek gösterebileceğimiz gibi sengin Devr-i Hindî usûlünde dahi dinî eserler bestelenmiştir. Bu usûl bir Semâî usûlü ile bir Sofyandan meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Mahmut Celâlettin Paşa'nın HÜZZÂM şarkısı
(Değildi böyle evvel tarz-i tavrın)
- 2- Hafız Eşref efendi'nin HÜSEYNÎ şarkısı
(Dil-rübâsın sevdiğim yoktur nazîrin bîriya)
- 3- Hacı Faik Bey'in NİHAVEND şarkısı
(Ümidim kalmadı cânâ nedir bu gönlüme çare)
- 4- Fehmi Tokay'ın Sengin Devr-i Hindî BUSELİK şarkısı
(Benden ayrı düştün artık bir teselli bulamazsın)
- 5- Nevres bey'in FERAH-FEZÂ şarkısı
(Yıllarca ben seni aradım durdum)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TEK TEK DÜM TEK
1 1 1 2 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI

VELVELESİ

The image shows three staves of musical notation for the Devr-i Hindî usûl. The first staff is in 7/8 time and contains the notes DÜM, TEK, TEK, TEK. The second staff is in 7/4 time and contains the notes DÜM, TEK, TEK, TEK. The third staff is in 7/4 time and contains the notes DÜM, TEK, TE, KE, TEK, KÂ, TEK, KÂ. The lyrics are written below the notes.

DEVİR-İ TURAN

Devr-i Turân usûlü yedi zamanlı üç vurguludur. Daha çok 7/16 rakkamı ile gösterilen mertebesi kullanılmıştır. Elimizde örneklerimiz azdır. Hüseyin Sadettin Arel'in özel isim verdiği "Köy Düğünü" gibi eserlerle, Köçekçe ve oyun havalarının yapımında kullanılmıştır. Bu usûl iki nim sofyan ile bir semâînın birl eşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

1 - Necdet Varol'un KARCIGAR Köçekçesi

(Gül, gül güzel güller açılsın)

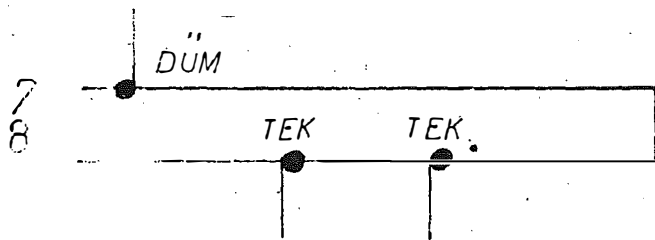
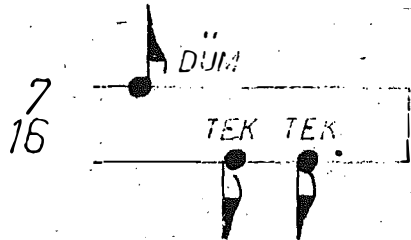
2 - HÜMAYUN Rumelî türküsü

(Gide gide aman yadellerim dirildi)

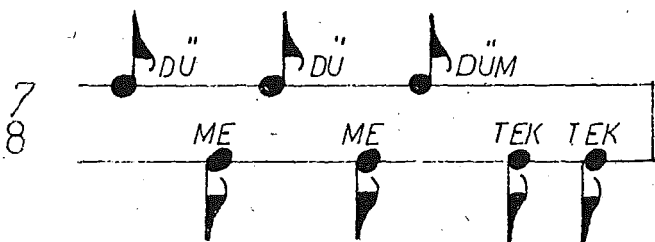
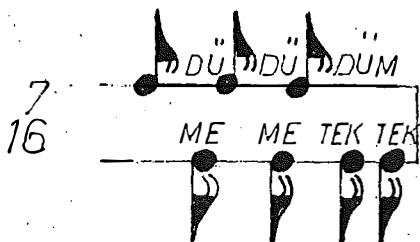
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK
2	2	3

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

DÜYEK USÛLÜ

Düyek usûlü sekiz zamanlı beş vurguludur. Türk Mûsikîsinin her formunda kullanılmıştır. Birinci mertebesi 8_8 , ikinci mertebesi 8_4 , üçüncü mertebesi 8_2 rakamları ile gösterilir. İkinci ve üçüncü mertebelerine ağır düyekte denir. Bazı notalarda eserin baş tarafına usûl ismi olarak düyek yazıldığı halde, portede rakkamı kullanılmıştır. Bu tabiki yanlıştır. Usûl rakkamı bahsinde görüldüğü gibi sekiz zamanlı bir usûlde daima yukarıya sekiz rakkamı yazmaya mecburuz.

Düyek usûlü cami ve tekke ilahilerinde örneğin Dede efendinin Sûznâk ilâhisi (Ben bilmez idim gizli ayan hep sen imişsin), Zekâî Dede efendi'nin Hicâzkâr cumhur ilahisi (Şöyle sakla sırr-ı aşkı tende cânım duymasın) Bazı mevlevî ayinlerinin birinci selâmlarında olduğu gibi peşrev, oyun havaları, şarkı yapımında da kullanılmış gönümüzde de en çok kullanılan usûllerimizdendir. Bu usûl iki sofyan usûlünden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Hacı Faik bey'in SÜZ-NÂK şarkısı
(Kuzucağım ne kaçarsın benden)
- 2 - Râkım Hoca'nın TAHİR - BUSELİK şarkısı
(Bakıp o şuh ile naz-ü niyaza meşk ederiz)
- 3 - Cevdet Çağla'nın NİHAVEND şarkısı
(Bana bir zalimi Leylâ diye sevdirdi felek)
- 4 - Lem'i Atlı'nın HÜSEYNİ şarkısı
(Kamân olurki hacle-i visâlinde)
- 5 - Tanburi Faize Ergin'in ACEM-AŞIRAN şarkısı
(Kime halim diyeyim, kime şekva edeyim)

eserlerini gösterebildiğimiz gibi pek çokta Peşrev örneklerini yazabiliriz. Düyek usûlü - nün ikinci mertebesine ağır düyek demiştik. Bunada örnek olarak :

- 1 - Dede efendi'nin ŞEHNAZ şarkısı
(Sana ey canımın canı efendim)
- 2 - Hamami Zade İsmail Dede efendi'nin SABÂ şarkısı
(Gûş eyle gel bülbüleri)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK
1	2		1	2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

8/8

DÜM TEK TEK TEK

8/4

DÜM TEK TEK TEK

8/2

DÜM TEK TEK

DÜM TEK

VELVELESİ:

8/8

DÜM DÜ DÜM TE KE TEK KÂ ME HEK TE KE

8/4

DÜM TE KE TEK KÂ ME HEK TE KE

Sekiz zamanlı üç vurgulu müsemme usûlüne Katakoffi ismi verilmiştir. Yalnızca rakkamı ile gösterilen birinci mertebesi şarkı türlerimizin bestelenmesinde kullanılmıştır. İki semâî arasına konulan bir nim sofyanadan meydana gelmiştir.

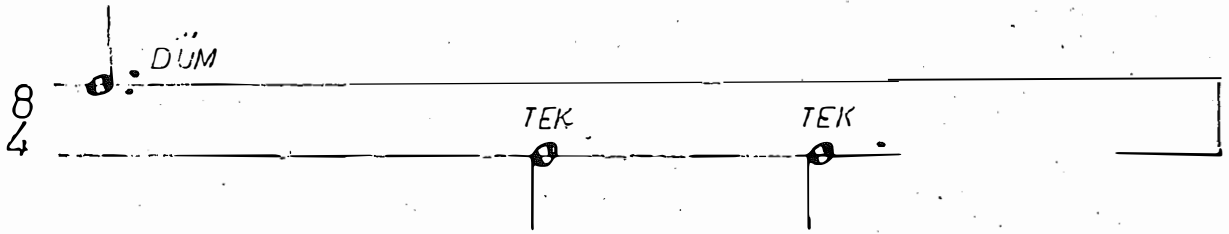
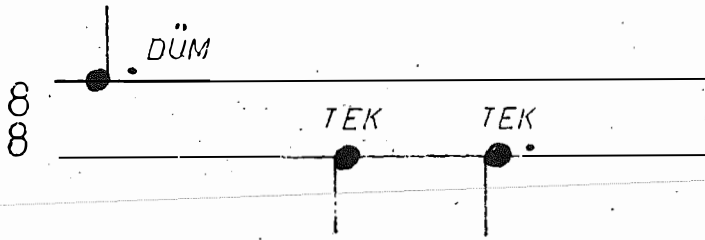
Eserlerden Örnekler :

- 1- Ziya Paşa'nın NİŞABÜREK şarkısı
(Bin zaman söylersin ol geçmiş-i sühanperdaz ile)
- 2- Sabri Süha Ansen'in RAST şarkısı
(Bir derdi âşıkım, dermanım sende)
- 3- Şükrü Tunar'ın HÜSEYİNİ şarkısı
(Geçdi sevdalarla ömrüm)
- 4- Selimiyeli Hoca Ziya Bey'in TAHİR - BUSELİK şarkısı
(Nim nigâha kail olmam yokmudur bir harf atış)
- 5- Emin Ongan'ın UŞŞAK şarkısı
(Gönlümün bir hali varki gam değil kasvet değil)

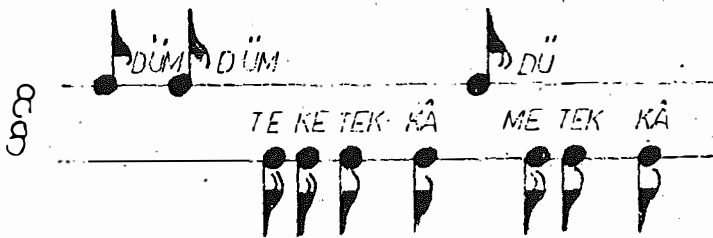
ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK
3	2	3

MERTEBELELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

AKSAK USÛLÜ

Aksak usûlü dokuz zamanlı altı vurguludur. Usullerdeki hareket konusuna en güzel örnektir. 9/8 lik birinci mertebesine Aksak veya Yürük Aksağı ismi verilmiştir. Bunun biraz yürükçe vurulmasına ÇİFTE SOFYAN veya AYDIN ismi verilir. 9/4 rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesine AĞIR AKSAK denir. Bunun biraz yürük vurulmasına ise ORTA AKSAK denildiği gibi Ağır AYDIN da denir. Aydın ismi ile yine dokuz zamanlı başka tertibte bir usûlde mevcuttur. Bunun için sıralamayı ÇİFTE SOFYAN, AKSAK, ORTA AKSAK, AĞIR AKSAK şeklinde ele alabiliriz.

Aksak usûlü dinî mûsikîmizde kullanılmamış olarak bilinirse Sayın Yusuf Ömürlünün neşrettiği ilahiler cilt 2, sayfa 100 de İsmail Hakkı Dedeye ait SABÂ makamındaki cumhur ilahinin yürükçe kaydı ile Aksak usûlünde bestelendiğini görüyoruz. Bu usûl bir Sofyanla bir Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler:

Çifte Sofyan ;

- 1 - Suyolcu Salih Bey'in FERAHNÂK şarkısı
(Ey şuh-i cihan sevdi seni can)

Aksak ;

- 1 - Dellal Zade'nin TAHİR şarkısı
(Ben sana mecbur olmuşum gel yavrucağım)
- 2 - Şâkir Ağa'nın SÜZ-İ DİL şarkısı
(Sevmişem ben kaddı mevzun)
- 3 - Lemi Atlı'nın SÜZNÂK şarkısı
(Yeter hicranlı sözler)
- 4 - Bimen Şen'in SEGÂH şarkısı
(Dilde sevda sinede dağ-ı firâk)

Orta Aksak ;

- 1 - Dede efendinin EVC şarkısı
(Bülbül aşk ruz-ü şeb kârın neva)
- 2 - Rifat Bey'in ŞEHNÂZ şarkısı
(Zülfüne bakdıkça ey şuh-i cihan)
- 3 - Leylâ Hanımın SÜZ-İ DİL şarkısı
(Asuman ağlar hem inler giryabar oldukça ben)
- 4 - Selânikli Ahmet Bey'in KÜRDİLİHİCAZKÂR şarkısı
(Kalbi sevda-zedeler ah ile daim inler)

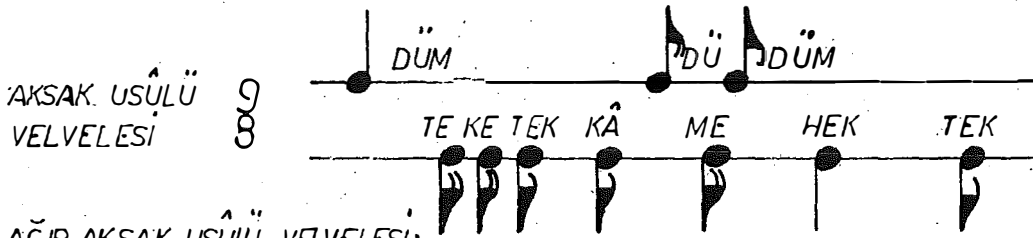
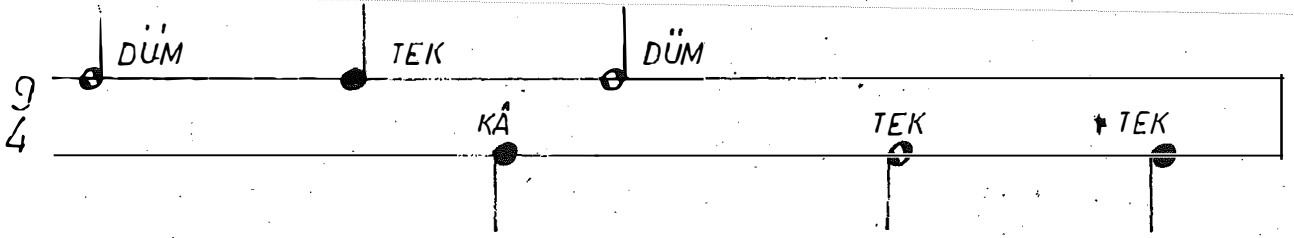
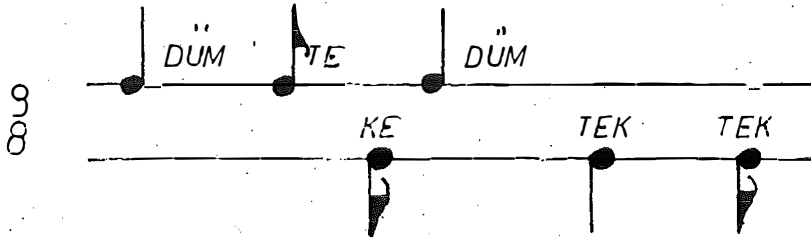
Ağır Aksak ;

- 1 - Udî Arşak Efendinin NİHAVEND şarkısı
(Ey nihâl-i emelimden sararan penbe çiçek)
- 2 - Sarı Onnik Efendi'nin KÜRDİLİHİCAZKÂR şarkısı
(Söyle Allah aşkına ey nevcivan)
- 3 - Cevdet Çağla'nın aynı makamdaki şarkısı
(Şimdi hatırdamıdır âşık-ı nâlân acaba)
- 4 - Bimen Şen'in SEGÂH şarkısı
(Bensiz ey gül aülşeni âlemde may...)

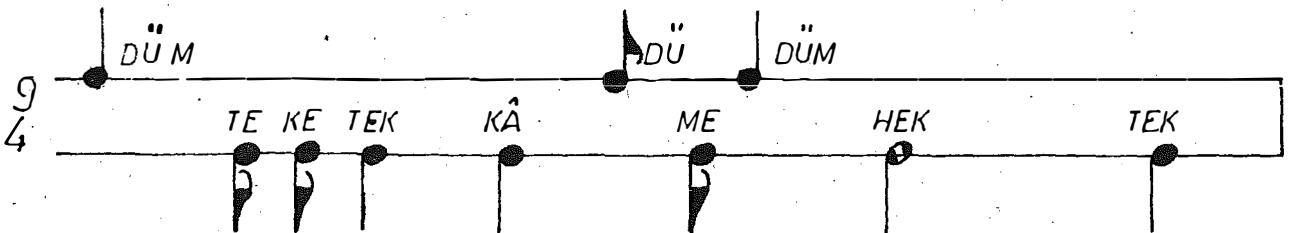
ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TE KE DÜM TEK TEK
 2 1 1 2 2 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

AĞIR AKSAK USÛLÜ VELVELESİ:

EVFER USÛLÜ

Evfer usûlü de dokuz zamanlı altı vurguludur. Aksak usûlünden tek farkı son iki darb olan (TEK) lerin değerlerinin yer değiştirmesinden ibarettir. Tabi bu değişiklikle kuvvetli ve hafif zamanların da yerleri değişmiş olur. $\frac{9}{8}$ rakamı ile gösterilir. $\frac{9}{4}$ rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesine Ağır Evfer denir. Bu usûle Evfer Aksağında denmiştir. Mevlevî âyinlerinin ikinci selamlarında birinci mertebesi, dördüncü selamlarında ise ikinci mertebesi kullanılmıştır. Şarkı yapımında da çok azda olsa bu usûlle bestelenmiş eserler vardır.

Evfer usûlü bir sofyanla değişik bir türden Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir.

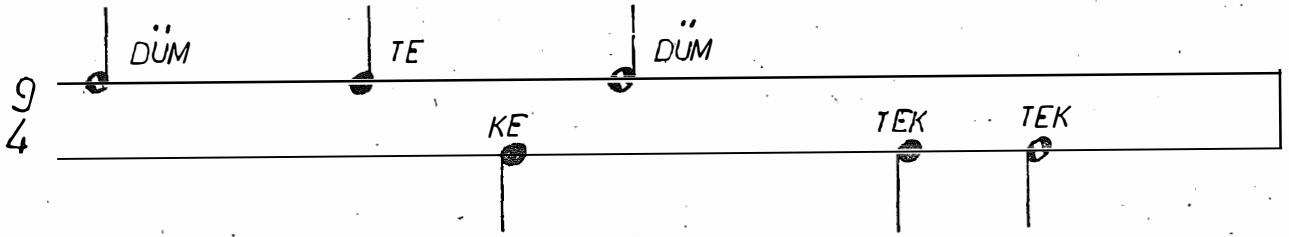
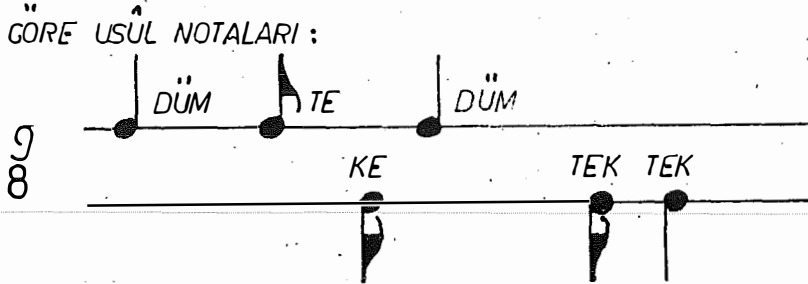
Eserlerden örnekler :

- 1 - Nuri Halil Poyraz'ın Ağır Evfer NİŞABÜREK şarkısı
(Gel gör-ki mihanthane-i dilde neler oldu)
- 2 - NIKRİZ makamında Efem türküsü
(Dağ başında tüter duman, benim efem cesur yaman)
- 3 - Kemâl Batanay'ın NIKRİZ makamındaki Mevlevî Ayini'nin ikinci selâmı

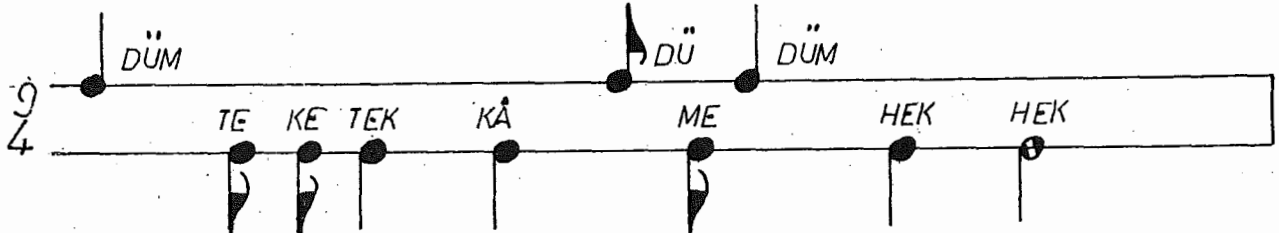
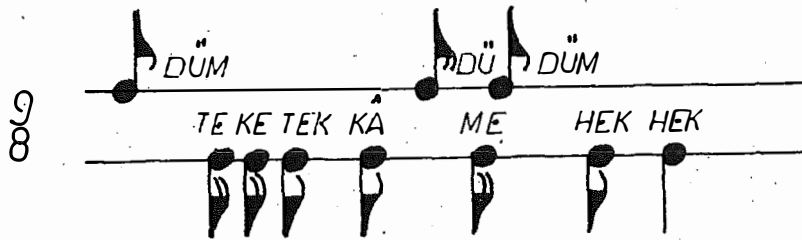
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KE	DÜM	TEK	TEK
2	1	1	2	1	2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI :

VEL VELËSİ :

AYDIN USÛLÜ

Aksak usûlünü görürken ayrı düzümlerden oluşan başka bir Aydın usûlü olduğuna değinmiştik. Bu kalıbdaki Aydın usulü dokuz zamanlı dört vurguludur. Birinci DÜM kuvvetli ikinci DÜM hafif, birinci TEK hafif ikinci TEK uzun ve kuvvetlidir.

Eserlerden Örnekler :

- 1- İsmail Hakkı Bey'in FERAH- FEZÂ eseri
(Mehtabda güzel olur Boğaziçi âlemi)
- 2- Şevki Bey'in UŞŞAK makamındaki eseri
(Zeybeklerle gezer dağlar başında)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	DÜM	TEK
2	2	2	3

MERTEBELERİNE GÖRE
USÛL NOTALARI:

9/8

DÜM

TEK

DÜM

TEK

9/4

DÜM

TEK

DÜM

TEK

VELVELESİ:

9/8

DÜM

TE KE TEK KÂ ME HEK TEK

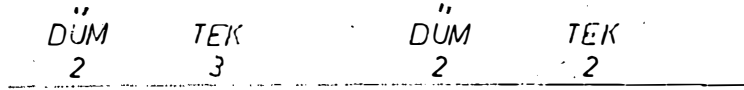
RAKS AKSAĞI USÛLÜ

Raks Aksağı usûlü dokuz zamanlı dört vurgulu bir usûldür. Yalnız birinci mertebesi kullanılmıştır. Elimizde mevcut örnekleri azdır. Zaman değeri itibarile bir Türk Aksağı ile bir sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir diyebiliriz. Birinci darb Hafif ikinci darb TEK uzun ve kuvvetli üçüncü darb DÜM ise kuvvetli ve son TEK ise hafiftir.

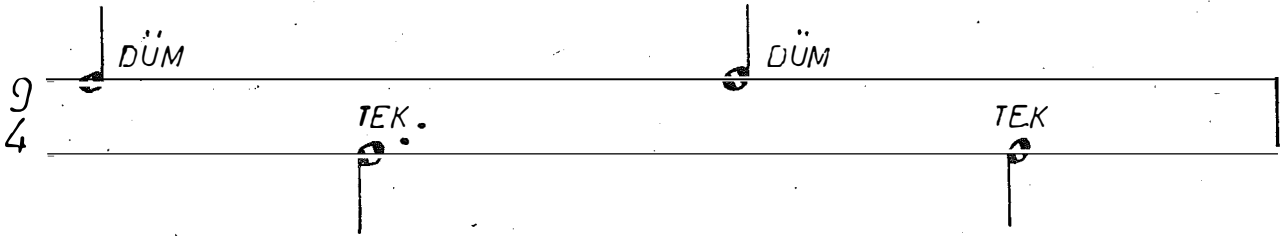
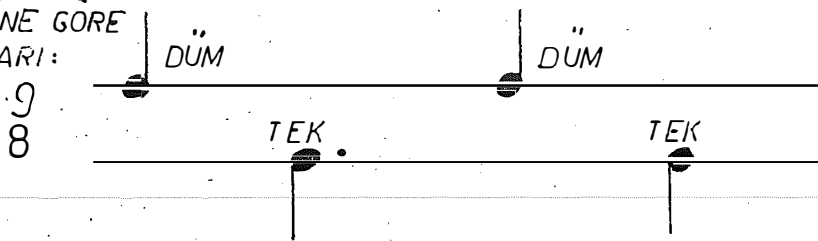
Eserlerden örnekler :

- 1 - Mustafa Çavuş'un HİSAR- BÜSELİK Şarkısı
(Dök zülfünü meydâne gel)
- 2 - Refik Fersan Bey'in SEGÂH Şarkısı
(Herkes gitti yalnız kaldım meyhânede)
- 3 - Tanburi Faize Ergin'in NİHAVEND Şarkısı
(Kız sen geldin Çerkeşden)

ZAMAN VE VURGULARI:

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

OYNAK USÛLÜ

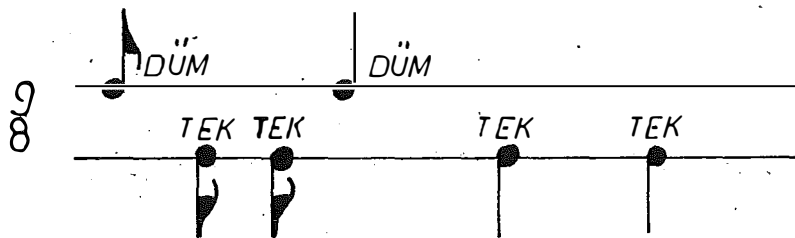
Oynak usûlü dokuz zamanlı altı vurguludur. 9/8 rakamı ile gösterilen birinci mer - tebesi ile Ege yöresi oyun havalarında Zeybeklerin yapımında kullanılmıştır. Kordon Zey beği bunlardan biridir. Türk Halk mûsikîsi repertuarındaki yine ege yöresine ait türküler - de (9/4) ikinci mertebesinin kullanıldığını görüyoruz. Muzaffer Sarısözenin derlediği Bergama yöresine ait (Entarisi mavili) Türküsünü örnek olarak gösterebiliriz. Muallim İs - mail Hakkı Bey'de bunlardan esinlenerek MAHÜR makamında bir zeybek havası bestele - miştir. Refik Fersandan alınan Tersaneli Ethem Efendi'nin KARCAĞAR (Çok zamandır gel mez öldün nevcivanım yanıma) güfteli şarkısında aslında OYNAK usûlü ile bestelendiğini görüyoruz. Oynak usûlü Semâî usûlünün birinci ve ikinci mertebelerinin birleşiminden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler : Sahibi bilinmeyen NEVÂ MUĞLA Halk şarkısı
Osman Pehlivan'ın SÛZ NÂK Şarkısı
(A benim mor çiçeğim)

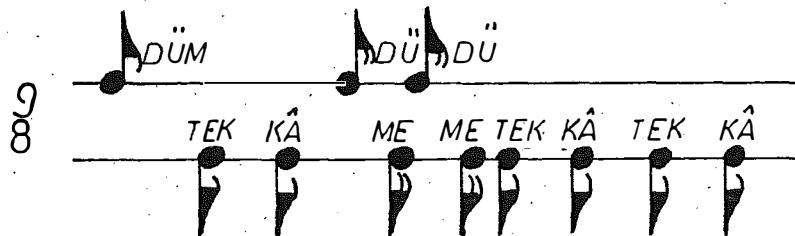
ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM TEK TEK DÜM TEK TEK
1 1 1 2 2 2

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

AKSAK SEMÂÎ USÛLÜ

Aksak semâî usûlü on zamanlı altı vurgulu Türk mûsikîsinde çok kullanılmış usûllerimizden dir. Aksak usûlünden bir fazla zamanı (KE) vurgusuna ilave edilerek (KÂ) vurgusuna dönüştürülmesinden ibarettir. Dini mûsikîmizde Mevlevî ayinlerindeki saz bölümlerinden (Çok kısa) başka yerde kullanıldığı görülmemiştir. Bütün Saz Semâîleri (Dördüncü haneleri hariç) bu usûlle bestelenmiştir. Hemen hemen her makamdan yapılmış bir çok Saz Semâîleri vardır. Klâsik faslımızın bestelerden sonra okunan sözlü eser olan Ağır Semâîler'in çoğu bu usûlle bestelenmiştir. 10 16 rakkamı ile gösterilen mertebesine CURCUNA usûlü denir. Curcuna usûlü ismini alan DÜM (5) - TE (2) - KÂ (3) kalıbı da kullanılmıştır. İkinci mertebesine AKSAK SEMÂÎ, üçüncü mertebesine AĞIR AKSAK SEMÂÎ denir. İki değişik Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hacı Sadullah Ağa'nın ŞEDARABAN Ağır Semâîsi
(Nedir Murad-ı Dil-i Kuy-i Yar Biz biliriz)
- 2- Recep Ağa'nın BUSELİK Ağır Semâîsi
(Niyazı nağme-i dil yârğ bîzebân okunur)
- 3- Tanburi Ali Efendi'nin SUZ-İ DİL Ağır Semâîsi
(Kani yad-ı lebinle hun-i dil nûş etdiğim demler)
- 4- Ali Rif'at Çağatay'ın NİHAVEND Ağır Semâîsi
(Gördüm yine bir genç-i nâdide edâyı)
- 5- Zaharyan'ın HÜSEYİNİ Ağır Semâîsi
(Talatın devr-i Kamerde mihrî âlem tâb eder)
- 6- Mustafa İzzet Efendi'nin SEGÂH şarkısı
(Doldur getir ey sak-î gül-çehre piyâle)

Not : İkinci şekli dediğimiz kalıbında ise sondaki iki değerindeki (Düm) birer değerde iki darb şekline dönüşmüştür. Yalnızca Ağır Aksak semaîlerde Selimiyeli Hoca Ziya bey'in kullandığını Hocam Emin Ongandan öğrendim.

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
2	1	2.	2	2	1.

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

10/8

10/4

VELVELESİ:

10/8

10/4

AKSAK SEMÂÎ EVFERİ USÛLÜ

Aksak usûlü ile Evfer usûlünün biri birinden farkı nasıl son iki darblarının değer bakımından yer değiştirmesinden ibaretse, Aksak Semâî Evferi'nde Aksak Semâî'den farkı son iki darblarının değer bakımından yer değiştirmesinden ibarettir.

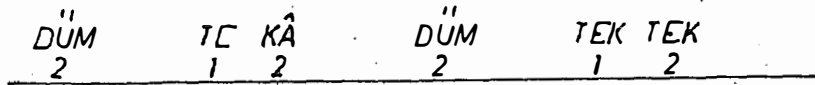
Usûlün yapısında Tıpkı Aksak Semâî gibi değişik düzümlü iki Türk Aksağının birleşmesinden meydana gelmiştir. Çoğu müzisyenler tarafından ayrı bir usûl olarak ele alınmamıştır.

Eserlerden örnekler :

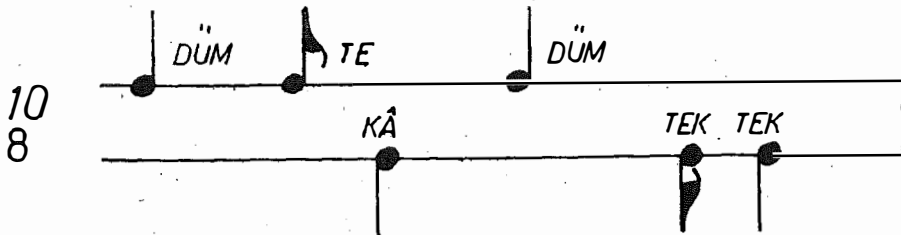
Medenî Aziz Efendi'nin HÜZZÂM şarkısı

(Kerem eyle mestâne kıl bir nigâh
Şarâb-îç süzülsün o çeşm-i siyâh)

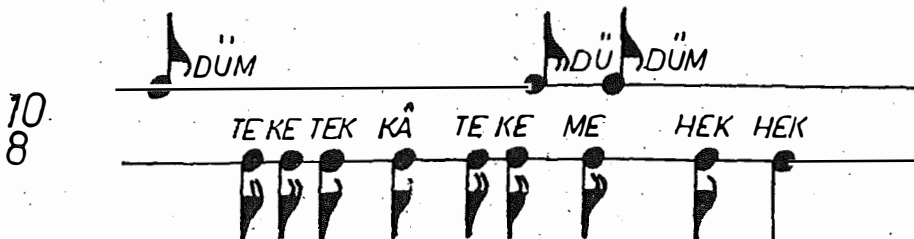
ZAMAN VE VURGULARI :

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

Lenk Fahte usûlü on zamanlı altı vurguludur. Zaman adedi olarak küçük usûllerden sayılırsada daima ikinci mertebesi (104) , Beste yapımında kullanılmıştır. Vurgu olarak değişik bir usûba sahiptir. Kelime anlamı topal güvercin demektir. (TEK) vurguları (DÜM) vurgularına göre daha uzun olduğuna göre Düm lere göre daha kuvvetlidir . İki Nim Sofyan arasına konulmuş iki semâiden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler :

- 1 - Kemâl Batanay'ın HÜZZÂM bestesi
(Neden âmâlimi kırdın bıraktın nâ-tüvan gönlüm)
- 2 - Ali Rifat Bey'in NİHAVEND Bestesi
(Zülfün görenlerin hep bğhtı sıyah olurmuş)
- 3 - Zekâî Dede Efendi'nin SUZNAK Bestesi
(Serde hevâ-yı kâkûl dilde hayâli cânân)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	DÜM	TEK	TE	KE
2	3	1	2	1	1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

10/8

DÜM TEK DÜM TEK TE KE

10/4

DÜM TEK DÜM

TE KE

VELVELESİ:

10/4

DÜM DÜM TE KE TEK KÂ

ME TEK KÂ TEK KÂ

CENG -İ HARBİ USÛLÜ

Ceng-i harbî usûlü on zamanlı ve on vurguludur. Zaman sıralamasına bakıldığında i-ki Nim Sofyan usûlü ile iki adet Semâî usûlünün birleşiminden meydana gelmiş birleşik bir usûldür. İsmindende anlaşılacağı gibi ceng havalarının yapımında Mehter mûsikîsinde kullanılmıştır. İlk darblar (DÜM) ler kuvvetli, ikinci ve üçüncü darblar (TEK) ler zayıf -tır.

Sayın Haydar Sanal Mehter Mûsikîsinde kullanılan Ceng-i harbî usûlünü on iki za-manlı olarak göstermektedir.

Eserlerden örnekler :

Refik Fersan'ın RAST eseri

(Bulam özünü, görem yüzünü)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	TEK
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1

USÛL NOTASI:

10
8

VELVELESİ:

10
4

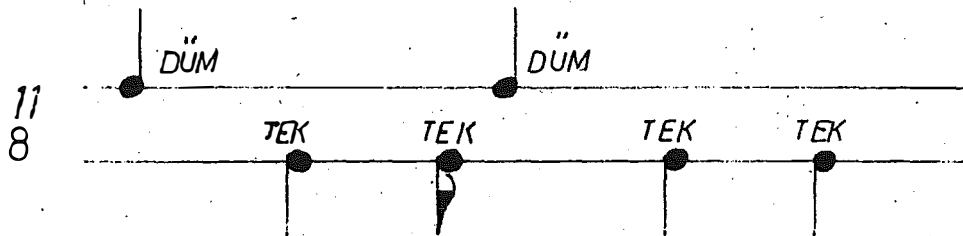
TEK VURUŞ USÛLÜ

Tek vuruş usûlü on bir zamanlı, altı vurguludur. Yapısı bir Türk Aksağı ile Semâf usûlünün ikinci mertebesinin birleşmesinden veya Türk Aksağı ile Darb usûllerinin birleşiminden meydana gelmiştir diyebiliriz. Türk Halk Mûsikîsinde kullanılan bir yedi birleşik usûller ile bir dört zamanlı ana usûlün birleşmesinden oluşan usûllere (ölçü) benzetilmektedir.

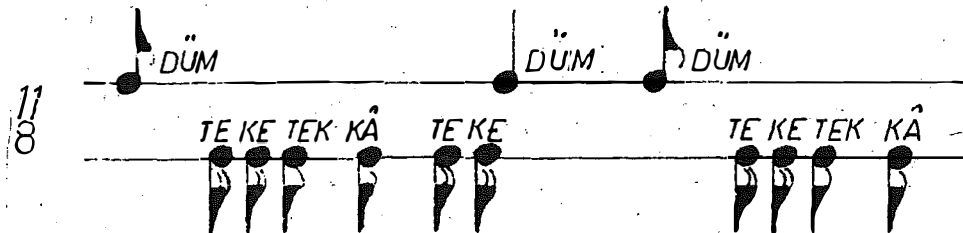
ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK DÜM	TEK	TEK
2	2	1 2	2	2

USÛL NOTASI:

VELVELESİ:

Frenkçin usûlü on iki zamanlı on vurguludur. Sadettin Heper'den alınan ikinci şeklin de ise vurgu adedide zaman adedi gibi on iki olmaktadır. Küçük usûllerden olmasına rağmen büyük usûller gibi ele alınmış ve ikinci, üçüncü mertebeleri kullanılmıştır. Dinî Mûsikîmizde kullanılmış usûllerimizdendir.

İki Semâî usûlü ile üç nim Sofyanın birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden Örnekler : Dr, Suphi. Ezgi'nin SÜZNÂK bahariyesi

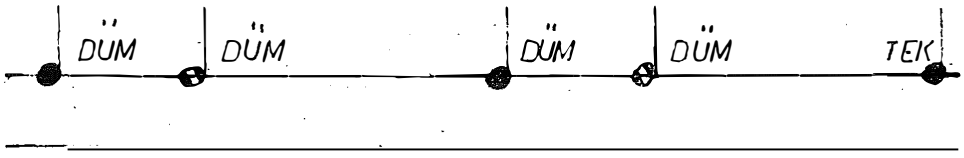
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM DÜM	DÜM DÜM	TEK KÂ	TEK KÂ	TEK KÂ
1 2	1 2	1 1	1 1	1 1

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

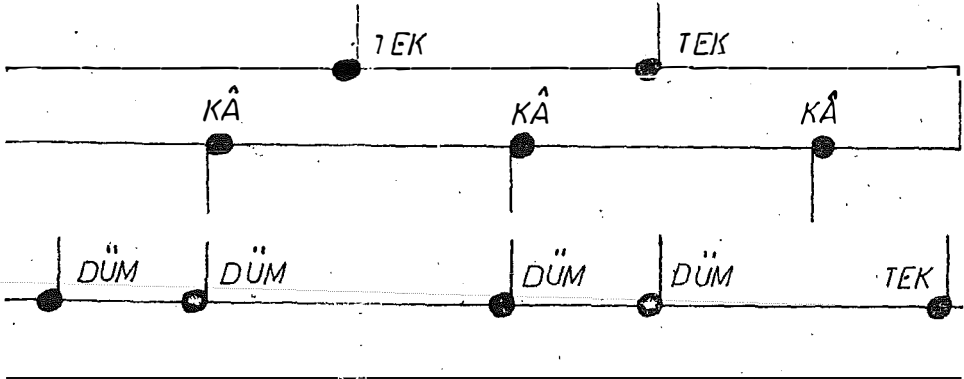
1. ŞEKİL

12
4

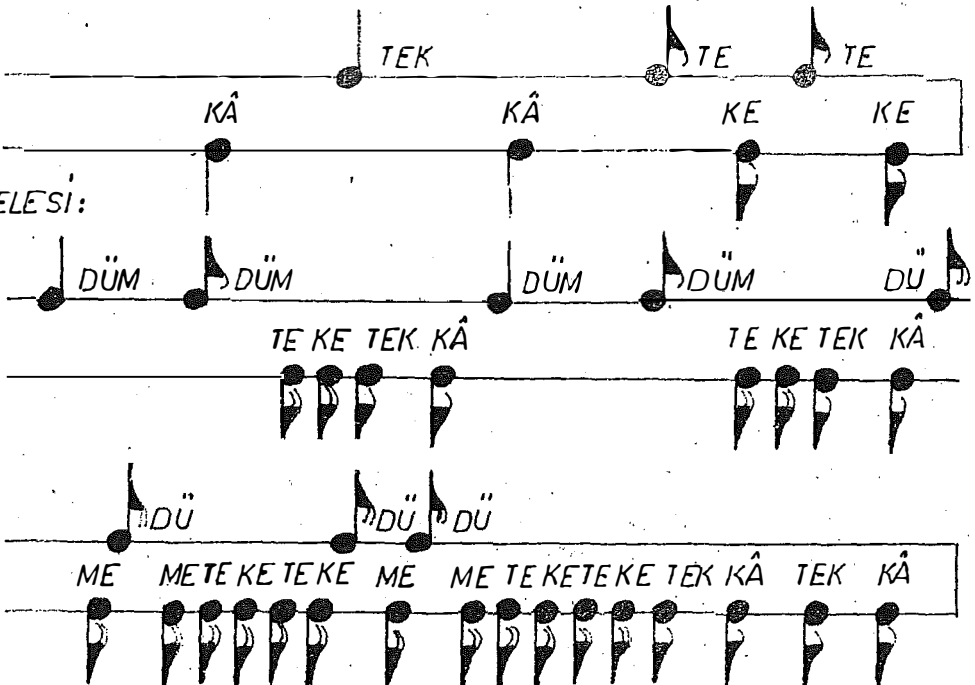
2. ŞEKİL

12
4

VELVELESİ:

12
4

İKİZ AKSAĞI USÛLÜ

İkiz aksağı usulü on iki zamanlı sekiz vurguludur. Bir Devri Hindî usûlü ile bir Türk aksağı usûlünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Oyun havaları ve türkülerin yapımında kullanılmıştır.

Örnek eserimiz :

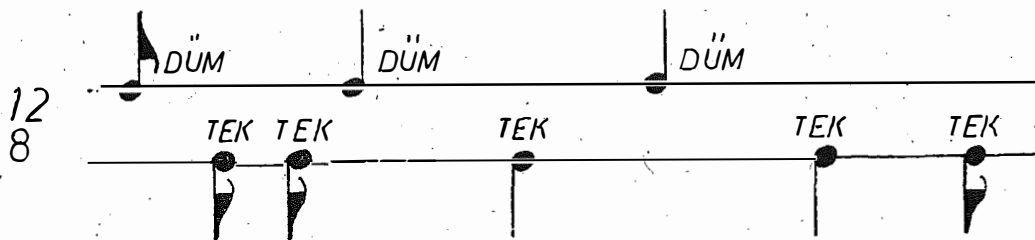
ÇIRPINIRDI KARADENİZ türküsü

(Çırpınırdı Karadeniz bakıp Türkün bayrağına)

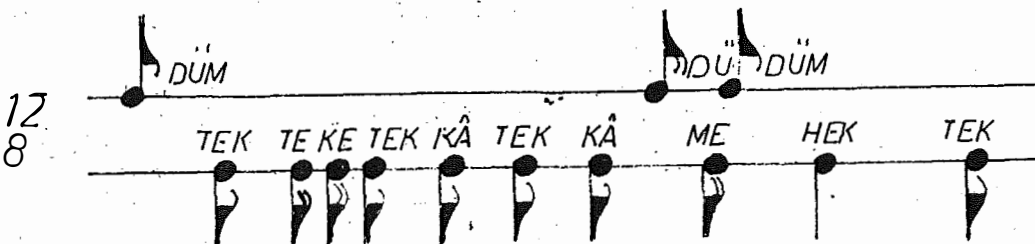
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TEK	TEK
1	1	1	2	2	2	2	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

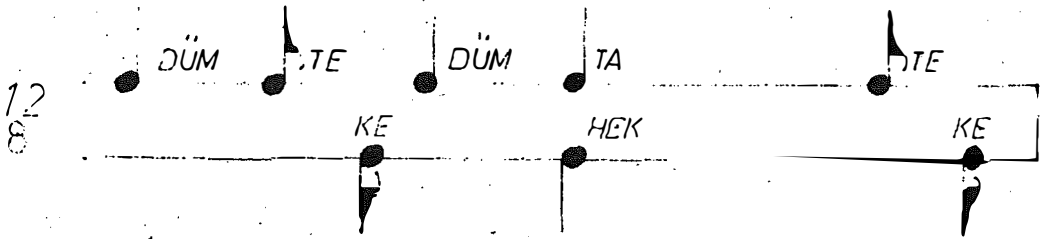
NİM ÇEMBER USÛLÜ

Nim Çember usûlü on iki zamanlı usûllerin ikincisidir. Yedi vurguludur. Küçük usûllerin içersinde (TA-HEK) vurgusu da bu usûlde kullanılmıştır. Nim kelimesinin yarı anlamına geldiğini Nim Sofyan usûlünde görmüştük. Nim Çember usûlüde yirmi dört zamanlı çember usûlünün yarısı anlamına gelmektedir. Bu usûlde Peşrev yapılmıştır. Hüseyin Sadettin Arel kitabında usûle örnek olarak Birinci mertebesi için Zurnazen İbrahim Aga'nın SÛNBÛLE, ikinci mertebesi içinde Muzaffer'in HÛSEYNÎ peşrevlerini göstermiştir. Usûl Bir Sofyan ile bir Nim Sofyanın iki defa tekrarından meydana gelmiştir.

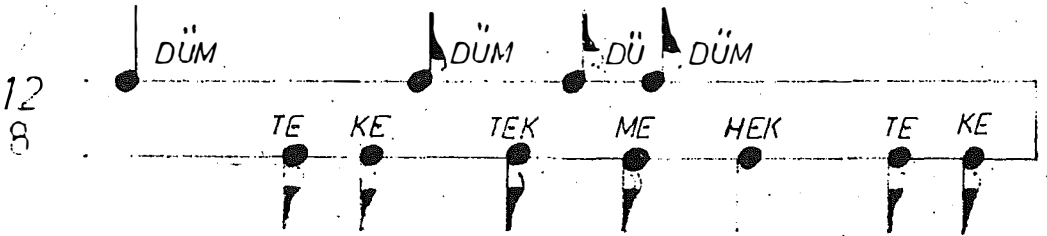
ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KE	DÜM	TA	HEK	TE	KE
2	1	1	2	2	2	1	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

Not : Bu usûl yalnızca H. Sadettin Arel tarafından kullanılmıştır. Kendileri bu usûlden bir eser bestelememişlerdir. Çember usûlündeki peşrevleri bu kalıba göre yazmışlardır. Örnek olarak gösterdiğimiz peşrevde Kantemiroğlu'nda çember olarak gösterilmiştir.

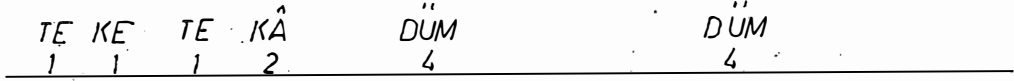
Nim Evsat usûlü on üç zamanlı altı vurguludur. $13_8, 13_4$ rakkamları ile gösterilen her iki mertebesinde kullanılmıştır.

Yirmi altı zamanlı Evsat usûlünün yarısı anlamına gelmektedir. Bütün ilahî türlerin - de kullanılmıştır. Dini mûsikîmizde kullanılan usûllerimizin başlarında gelmektedir. Bir Türk Aksağı ile iki tane Sofyandan meydana gelmiştir.

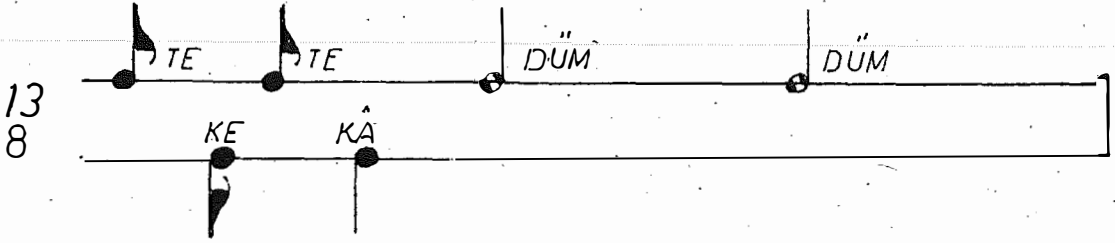
Eserlerden örnekler :

- 1- Nalburizade 'nin RAST tevşih-i
(Merhaba ey mevlid-i Peygamberi)
- 2- Zekâî Dede Efendi 'nin HİCÂZKAR Cumhur ilâhisi
(Şöyle sakla sırr-ı tende cânım)
- 3- Şeyh Sâdık Efendi'nin SABÂ ZEMZEME ilahî
(Melekler hâzır olmuştur niçin tevhi de gelmezsin)

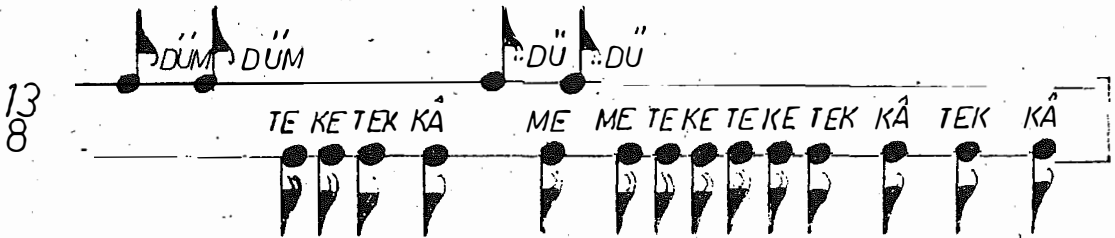
ZAMAN VE VURGULARI:

USÛL NOTASI:

VELVELESİ;

ŞARKI DEVRİ REVÂNİ USÛLÜ

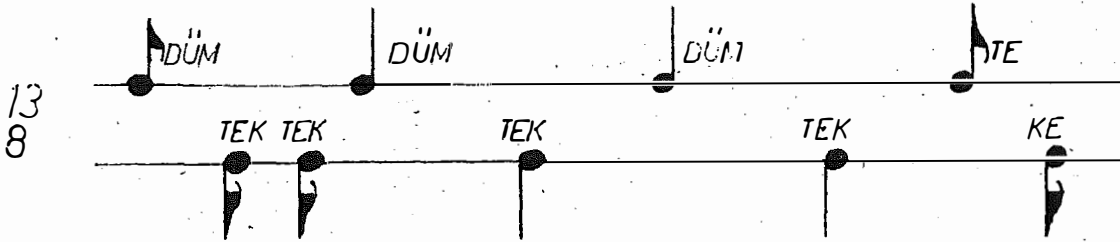
Şarkı Devri Revanı onüç zamanlı dokuz vurguludur. İsminden de anlaşılacağı gibi şarkı formlarında kullanılmıştır.

Sadettin Heper Hocamız Zekâî Zade Ahmet Efendi'nin on'un zamanlı Şarkı Devrî - vanının yerine Yirmi altı zamanlı Şarkı Devrîrevanı nı kabul ettiklerini söylemiştir. Ana usûlün iki şekli vardır. İkinci şekli dediğimizde ; Usûlün ortasındaki ikişer değerdeki (DÜM-TEK) lerin kaldırılarak yerine bir Düyek usûlünün konmasından ibarettir. Bir samâî iki sofyan ve bir Nim Sofyanın birleşiminden meydana gelmiştir.

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TEK	TE	KE
1	1	1	2	2	2	2	1	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

RAST
(Bektâşî Nefesî)

BEKTAŞÎ DEVR-İ REVÂNÎ

Al dö ke yim gev he ri

Gez me ye ter ser se ri

Bil mez sen gel be ri

Med hi ye i Hay de ri

Med hi ye i Hay de ri

Y.Ömür-lü

BEKTAŞÎ DEVR-İ REVÂNÎ USÛLÜ

Bektâşî Dveri Revânî usûlü on üç zamanlı dokuz vurguludur. İki Sofyan usûlü arası - na konmuş bir Türk Aksağından ibarettir. Başka bir tarifle Aksak usûlü ise Sofyan usûlü - nün birleşmesidir, diyebiliriz. İsminden de anlaşılacağı gibi Bektaşî tarikatında kulla - nılan ilahilerin (Nefes) bestelenmesinde kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

Sahibi bilinmeyen RAST Bektâşî nefesi

(Al dökeyim gevheri , gezme yeter serseri)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TE	KE	DÜM	TEK	TEK	DÜM	TE	KE
2	1	1	2	2	1	2	1	1

USÛL NOTASI:

DÜM TE DÜM DÜM TE

KE TEK TEK KE

VELVELESİ:

DÜM DÜM DÜM DÜM

TE KE TEK KÂ ME TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ

Devr-i Revan usûlü on dört zamanlı ve altı darblıdır. Bu usûle aynı zamanda Mevlevî Devri Revanî ismi de verilmiştir. Bu ismin verilmesi ekseri ayinlerin birinci selamları bu usûlle bestelenmiş olmasından dır. Dini mûsikîmizde ilâhilerin bestelenmesinde azda olsa kullanılmıştır. Dini olmayan eserlerden sayı adedi küçük usûllerden olmasına rağmen Beste yapımında kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1- Hafız Tefvîk Bey'in RAST TEVŞİHİ
(Eyleyen uşşâkı şeyda dâimâ tal'atındır ya Resûlallah)
- 2- Sahibi bilinmeyen Acemlerin RAST Nakış bestesi
(Hem kamer hem zöhre yû hem müşteri der asuman)
- 3- İsmail Hakkı Bey'in FERAH-FEZÂ Nakış bestesi
(Çağlayan cû-yi şirîşle çeşmi pur hûnun mudur)

ZAMAN VE VURULARI:

DÜM 3 DÜM 2 TEK 2 DÜM 3 TEK 2 TEK 2

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTALARI:

VELVELESİ:

RAKSAN USÛLÜ

Raksan usûlü on beş zamanlı on vurguludur. Küçük usûllerin zaman adedi bakımından son usûllerinden dir. Bu usûl Türk san'at Musikisi repertuarına girmiş türkülerde kullanılmıştır. Bir semâi usûlü, Bir Aksak Semâi usûlü, bir Nim Sofyan usûllerinin birleşmesinden meydana gelmiştir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - MUHAYYER makamında bestelenmiş bir halk türküsü
(Söğüdün yaprağı narindir narin)
- 2 - ÇARGÂH makamında bestelenmiş bir halk türküsü
(Bir güzele bakıp gönlümü verdim)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TE	KÂ
1	1	1	2	1	2	2	2	1	2

USÛL NOTASI :

15
8

VELVELESİ :

15
8

BEKTAŞI RAKSANI USÛLÜ

On beş zamanlı ve dokuz vurguludur. Değişik üç Türk Aksağı usûlünün birleşmesinden meydana gelmiştir. Bir Türk Aksağı ile Aksak Semâî usûllerinin birleşimidir diyede bu usûlü tarif edebiliriz. İsminden de anlaşılacağı gibi on üç zamanlı Bektaşî Nefes (i-lâhî) lerinin bestelenmesinde kullanılmıştır.

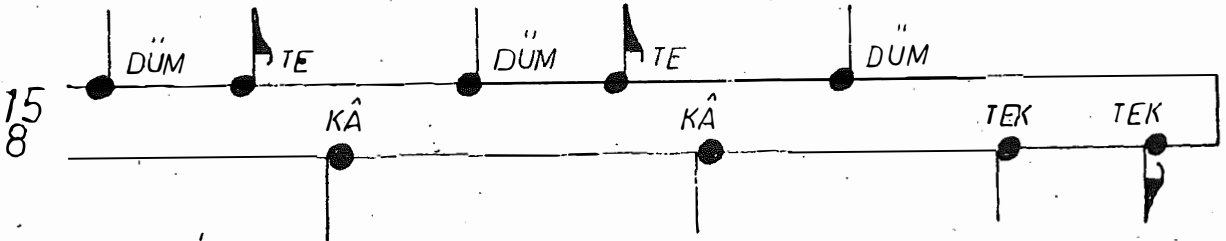
Eserlerden örnekler :

- 1- Fatih Salgar'ın SEGÂH makamındaki ilâhisi
(Allah diyelim daim, Mevlâm görelim neyler-)
- 2- Sahibi bilinmeyen ACEM-KURDî Nefes
(Şa-hı merdanın âvâzı)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM	TE	KÂ	DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
2	1	2	2	1	2	2	2	1

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

BÜYÜK USÛLLERE GİRERKEN

Usûllerin bölünmesinde gördüğümüz gibi onaltı zamanlı usûllerden başlayarak daha çok sayıda zamanı oluşturan bütün usûllere BÜYÜK USÛLLER denir.

Küçük usûllerde gördüğümüz Arel nazariyesi yani en küçük zaman biriminin değeri - ni usûl rakkamında alta yazılması büyük usûllerde de geçerlimidir ?

Büyük usûllerden örneğin ; Devri Kebîr usûlünün baş tarafına yakın (Te - Ke) vurgusunu en küçük zaman birimi kabul ettiğimizde usûlü 56/8 olarak göstermek zorunluğu doğacaktır. Veya bu iki vurgu bir (TEK) vurgusuna dönüştürülecektir. Merhum Dr. Suphi Ezgi ikinci şıkkı kabul etmiş ve küçük usûllerde ki nazariye ye sadık kalmışlardır. Yine (Ta - Mek) vurgusunu benimsememişler daima aynı değerde (TEK) vurgusunu kullanmışlardır.

Büyük usûller de (Te - ke) darbları yarım zamanı gösterdiği için birbirini izleyen iki uzun zamanı (TEK - KÂ) sözcükleri ile isimlendirme şeklini daha doğru buluyoruz. Birden fazla örnekleri olan usûllerin diğer kalıplarını yazarken asıllarına sadık kalınarak vurgu isimleri nasıl kullanılmışsa aynen alınmıştır. Neyzen Halil Can ve Sadettin Heper hocalarımız (TEK-KÂ) vurgusunu hem kullanırlar hemde kendi hocaları Zekâî Zade Nazız Ahmet Efendi, Neyzen Emin Dedenin de böyle vurduğunu ve kendilerine de böyle öğrettiklerini söylerlerdi.

Büyük Müzikolog Hüseyin Sadettin Arel ise Küçük usûllerin tamamını yazdığı halde büyük usûlleri yazmamışlardır. Kendi bestelerinde kullandığı büyük usûlleride yazma fırsatını bulmuş olsalardı şüphesiz bu engin kaynaktan da çok istifade edebilecektik.

ÇİFTE DÜYEK ÜSULÜ

Çifte Düyek usûlü onaltı zamanlıdır. Zaman sıralanışı ve vurguları itibarile iki şekli vardır. Her iki şeklinde de vurgu adedi sekizdir. 16_8 rakkamı ile gösterilen birinci mer tebesine YÜRÜK ÇİFTE DÜYEK adı verilir. 16_4 rakkamı ile gösterilen ikinci mertebesi kullanılmıştır. Beş usûlün birleşmesinden meydana gelen ZİNCİR usûlünün ilk halkası (u- sulü) dır.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Zekâî Dede Efendi'nin SABÂ Tesbihi
(Yâ Allah yâ Rahmen yâ Allâm)
- 2- Yahya Nazım Efendi'nin MUHAYYER (Zincir) bestesi
(Gönül düşüp ham-ı gisû-yi yâre kalmıştır.
- 3- Dellalzâde İsmâil Efendi'nin DÜĞÂH ilahisi
(Nideym sabr edebilsem dil-ü can eda yanar)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM 2	TEK 4	TEK 2
----------	----------	----------

DÜM 1	DÜM 1	TEK 4	TEK 1	KÂ 1
----------	----------	----------	----------	---------

2.ŞEKİL

DÜM 2	TEK 4	TEK 2
----------	----------	----------

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	TE 1	KE 1
----------	----------	----------	---------	---------

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI:

16
4
1. ŞEKLİ

DÜM

TEK

TEK

DÜM

TEK

KÂ

16
4
2. ŞEKLİ

DÜM

TEK

TEK

DÜM

TE

TEK

KE

VELVELESİ:

16
4

DÜM

DÜM

TE

KE

TE

KE

TEK

KÂ

TEK

KÂ

DÜ

ME

ME

TE

KE

TE

KE

TEK

KÂ

TEK

KÂ

NİM HAFİF USÛLÜ

Nim hafif usûlü on altı zamanlıdır. Hafif usûlünün yarısı anlamındadır. Dört adet dört birim zamanını basiti olarak kabul edebiliriz. İki şekli vardır. İkinci şekli dediği - miz kalıbın, birinci şeklinden farkı (TA-HEK) in yerine aynı değerde (TEK) olarak kabul edilmiş sondaki yarım değerdeki iki defa tekrar edilen (TE-KE) lerin birer değer olarak alınmasından ibarettir. Kâr, ilahi, bestelerin yapımında kullanılmıştır. Bu kalıp Darbı Fetih ve Hâvi usûllerinin son on altı zamanki vurgularını meydana getirir.

Eserlerden Örnekler :

1 - Hafız Ahmet Efendi'nin NİKRİZ ilahisi

(Aşıklar sâdıklar işitmiş olur)

2- Münir Nurettin Selçuk'un MAHÛR Mehter marşı

(Vur pençe-i âlideki şemşir aşkına)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM 1	TEK 1	TEK 2	DÜM 1	TEK 1	TEK 2	DÜM 1
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TA 1	HEK 1	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2
----------	----------	----------	---------	----------	-----------	-----------	-----------	-----------

2.ŞEKİL

DÜM 1	TEK 1	TEK 2	DÜM 1	TEK 1	TEK 2	DÜM 1
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

TEK 1	DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TEK 1	KÂ 1
----------	----------	----------	----------	----------	---------

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI :

16
4
1. ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM

TEK TEK TEK TEK

16
4
2. ŞEKLİ

DÜM DÜM TA TE TE

TEK HEK KE KE

VELVELESİ:

16
4

DÜM DÜM DÜ

TE KE TEK KÂ TE KÂ TEK KÂ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

FER USÛLÜ

Fer usûlü on altı zamanlı usûllerimizden olup beste ve peşrevlerin yapımında kul - lanılmıştır. Elimizde mevcut üç şekli vardır. İkinci şekli dediğimiz tertibde (TE-KE) yeri ne bir değerde (DÜM) , (TA-HEK) yerine de iki değerde bir (TEK) vurgusunun konulma - sından ibaret olduğundan burada yalnızca bir ve üçüncü şeklini yazacağız. Üçüncü şekli dediğimiz tertib Sadettin Heper Hocadan alınmıştır.

Eserlerden Örnekler :

İtrî'nin PENÇGAH bestesi

(Hem sohbeti dildar ile mesrur idik evvel)

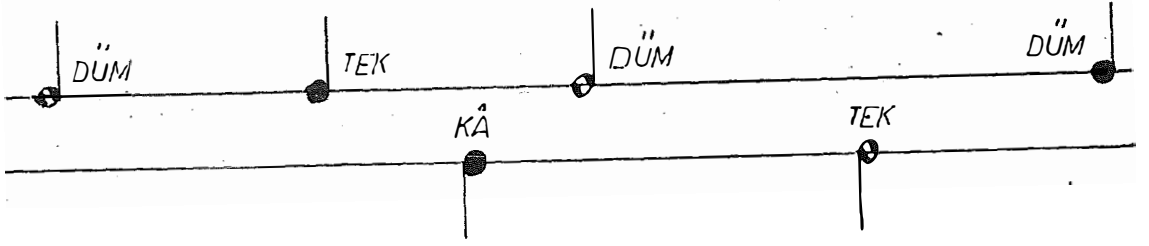
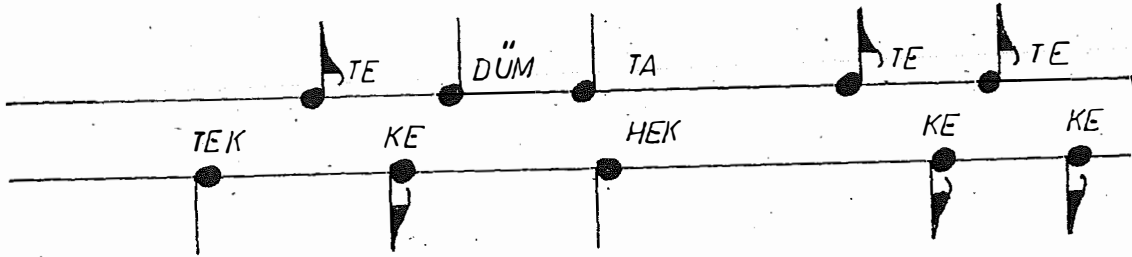
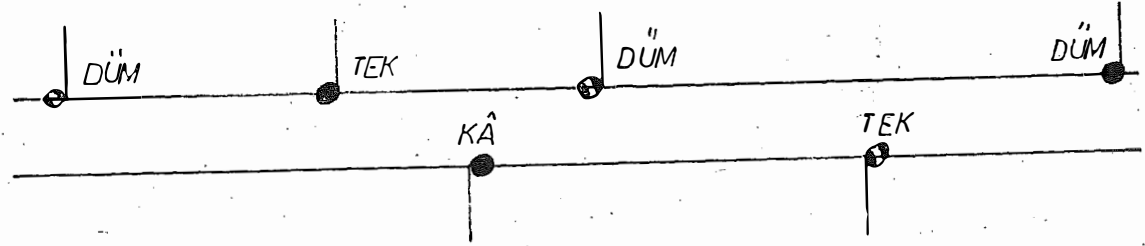
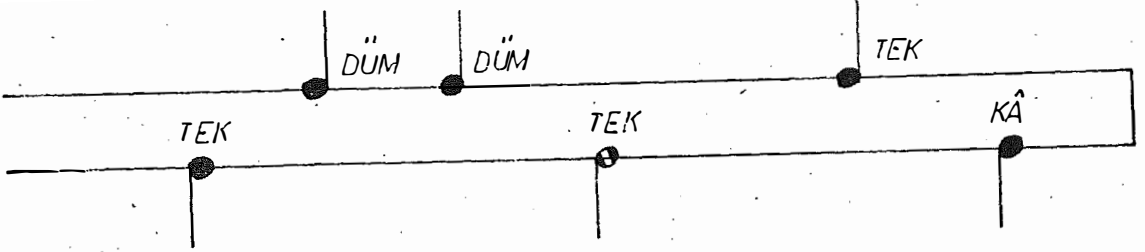
ZAMAN VE VURGULARI:

1. ŞEKİL DÜM² TEK₁ KÂ₁ DÜM² TEK₂ DÜM¹

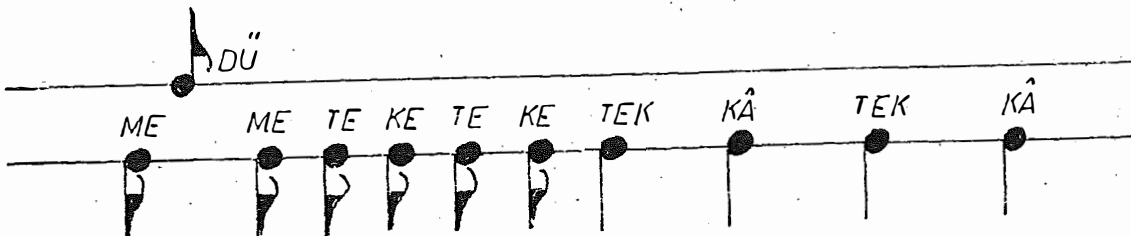
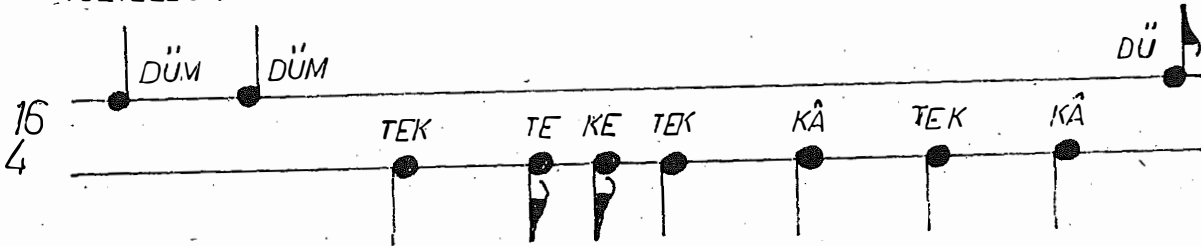
TEK₁ DÜM¹ DÜM¹ TEK₂ TEK₁ KÂ₁

2. ŞEKİL DÜM² TEK₁ KÂ₁ DÜM² TEK₂ DÜM¹

TEK₁ TE_{1/2} KE_{1/2} DÜM¹ TA₁ HEK₁ TE_{1/2} KE_{1/2} TE_{1/2} KE_{1/2}

16
4,
1.ŞEKLİ16
4
2.ŞEKLİ

VELVELESİ:

NİM BERAŞAN USÛLÜ

Nim Beraşan usûlü de on altı zamanlıdır. İki şekli mevcuttur. Aslında iki şekli de bir birine çok yakındır. Peşrev bestelenmesinde kullanılmışsada elimizde örnekleri çok azdır. Şerifin BEYÂTİ peşrevini örnek olarak gösterebiliriz.

ZAMAN VE WURGULARI :

1. ŞEKİL	DÜM ¹ ₂	TEK ₁	DÜM ¹ ₂	TEK ₁	DÜM ¹ ₂	DÜM ¹ ₁				
		TEK ₁	DÜM ¹ ₁	DÜM ¹ ₁	TA ₁	HEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	TE _{1/2}	KE _{1/2}
2. ŞEKİL	DÜM ¹ ₂	TEK ₁	DÜM ¹ ₂	TEK ₁	DÜM ¹ ₂	DÜM ¹ ₁				
		TEK ₁	DÜM ¹ ₁	DÜM ¹ ₁	TEK ₂	TEK ₁	KÂ ₁			

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI:

16
4
1.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK

DÜM DÜM TA TE TE

TEK HEK KE KE

16
4
2.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK

DÜM DÜM TE

TEK KÂ

VELVELESİ:

16
4

DÜM DÜM DÜM DÜ

TEK TE KE TE KE TEK KÂ

DÜ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

TURAN SEMÂİSİ USÛLÜ

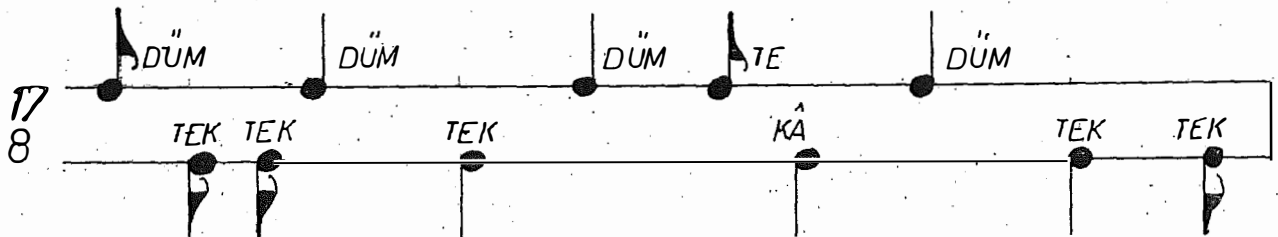
Usullerin bilgilerinden bahsederken yeni düzümlerden yeni usûllerin her zaman yapılabileceği gibi, mevcut küçük usûllerin birleştirilmesinden de yeni kalıplar elde edebileceğimizi söylemiştik. Bu kitap hazırlandığı sıralarda Sayın Dr. Cahit Öney bir Devri Hindî usûlü ile bir Aksak Şemâî usûlünü birleştirmiş ve bu on yedi zamanlı yeni kalıba Turan Semâisi ismini vermiştir. Bu yeni usûlü ilede söz ve Bestesi kendilerine ait ACEM - AŞIRAN makamında "Karakış" adlı çocuk şarkısını yapmıştır.

Örneğini verdiğimiz bu eserin basım hakkı İstanbul Türk Mûsikîsi Devlet Konservatu - arı öğretim üyelerinden Sayın Haydar Sanal'ın "Çağımızda Millî Mûsikî Eğitimi ve çocuk - larımıza okul şarkıları "adlı esere temlik edilmiş olup kendilerinin izni ile kitabımıza a - lınmıştır.

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM	TEK	TEK	DÜM	TEK	DÜM	TE	KÂ	DÜM	TEK	TEK
1	1	1	2	2	2	1	2	2	2	1

USÛL NOTASI:

Nim Devir usûlü on sekiz zamanlı ve dokuz darblıdır. İki şekli mevcuttur. Elimizdeki i -
kinci şekli, gerek dördüncü gerek beşinci darblardakini dörder değerdeki (DÜM) lerin bö-
lünmesinden meydana gelmiştir. Bu kalıbı Sadettin Heper hocadan aldım kendileride Ze-
kâi Zade Ahmet Efendiden almıştır. Ve Rauf Yekta beyden de bu ana kalıbı vurarak eser
meşkettiklerini ifade etmişlerdir.

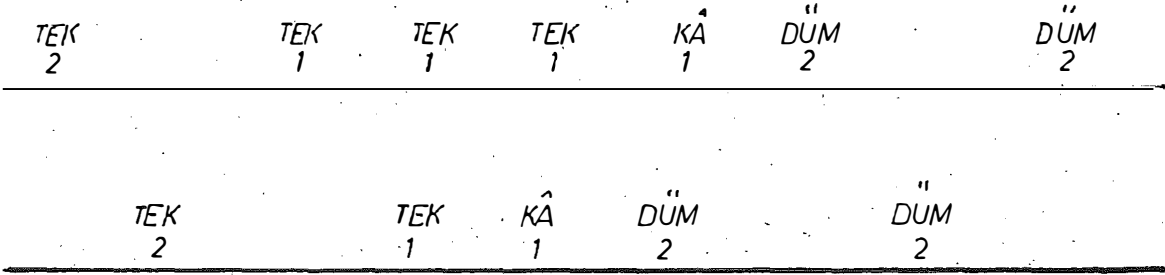
Eserlerden örnekler:

1 - Yahya Nazîm'ın BEYÂTİ PEŞREVİ

2 - Aynı Bestekârın BEYÂTİ Bestesi

(Yar değil cam-ı mey açıl da gül-i bağı tarab şimdi)

ZAMAN VE VURGULARI:

MERTEBELERİNE GÖRE USÛL NOTASI

DARB-Î TÜRKÎ USÛLÜ

Darb-î Türkî usûlüne Türkî Darb İsmide verilmiştir. On sekiz zamanlıdır. Bu usûlle Duraklar bestelenmiştir. Dîni mûsikîmizde dergâhlar da ilâhilerin arasında sesi güzel olan - lar tarafından tek kişi (solo) olarak okunan eserlere Durak denir. Tek kişi tarafından şaz- sız olarak okunduğundan ayrıca velvelesi yapılmamıştır. Aslında bir şekli mevcutsada son darb olan ve iki değerli (DÜM) vurgusunun yerine Birer zaman değerli iki (DÜM-DÜM) şeklinde de vurulduğu bilinmektedir.

Eserlerden örnekler -

Buhûrizade Mustafa İtrî Efendi'nin Rast NAATİ MEVLÂNÂ'sı
(Ya hazreti Mevlâna dost)

ZAMAN VE VURGULARI:

1. ŞEKİL

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 4
----------	----------	----------	----------

TEK
4

TEK
1

KÂ
1

TEK
1

KÂ
1

2. ŞEKİL

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 1	TEK 1	TE 1	KE 2
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------

DÜM
1

TA
2

HEK
2

TEK
1

KÂ
1

TEK
1

KÂ
1

18
4
1.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM
TEK

TEK TEK
KÂ KÂ

18
4
2.ŞEKLİ

DÜM DÜM DÜM
TEK TEK TEK

DÜM TA
HEK TEK TEK
KÂ KÂ

VELVELESİ:

18
4

DÜM DÜM DÜM
TEK TE KE TEK TE KE HEK

HEK HEK TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

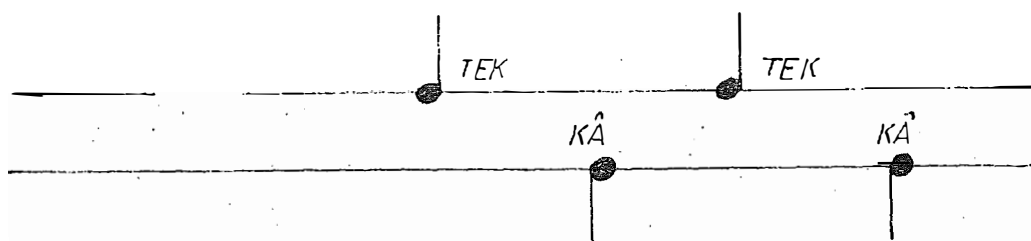
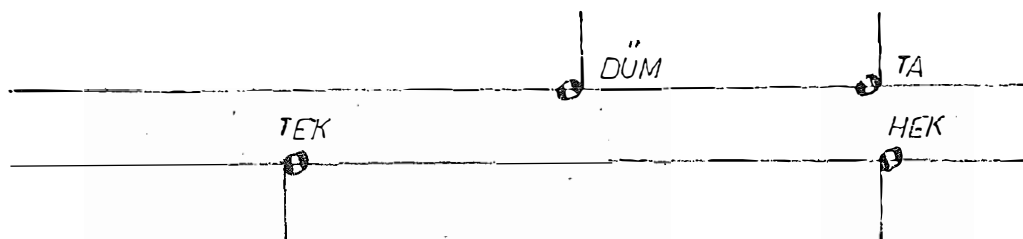
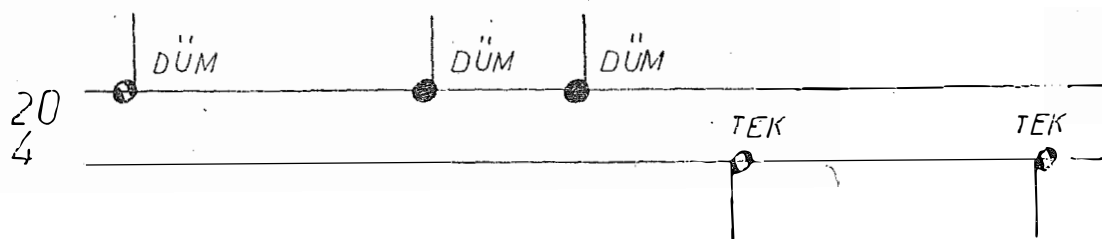
FAHTE USÛLÜ

Fahte usûlü yirmi zamanlıdır. Türk mûsikîsinin büyük usûlleri içersinde en çok kullanılanlarından biridir. Peşrev ve Bestelerin yapımında Bestekârlarımız bu usûlden çok yararlanmışlardır. Usûlün üç şekli mevcutsada bir birleri ile çok benzerlikleri vardır. Farkları ; İkinci şekli dediğimiz ve Dr. Suphi Ezgi'nin kabul ettiği kalıbdır. Baştaki üç adet (DÜM) darbyı, aynı değer de iki adet (DÜM) e indirerek TA-HEK vurgusu yerine (TEK) konulmasından ibarettir. Üçüncü şekli ise Dr. Suphi Bey'in kabul ettiği bu kalıbdaki (TEK) kaldırılarak yine birinci şekildeki gibi (TA-HEK) vurgusunun kabul edilmesinden ibaret -tir. Zincir usûlünün ikinci halkasını teşkil eder.

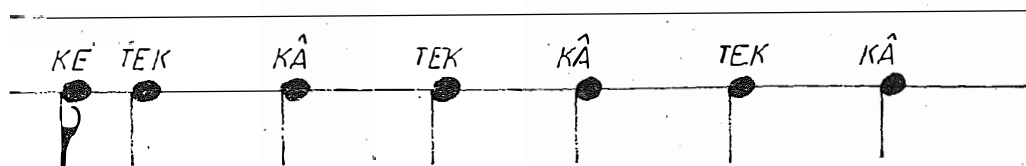
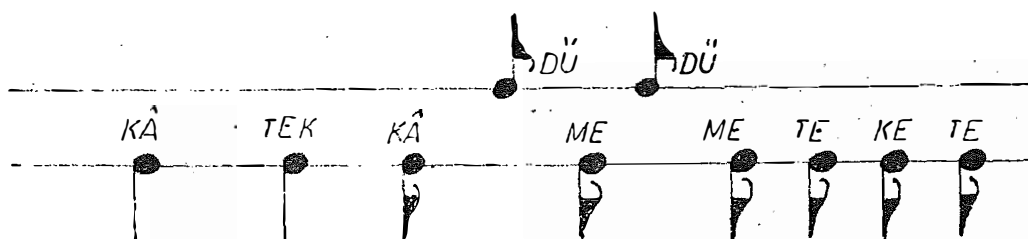
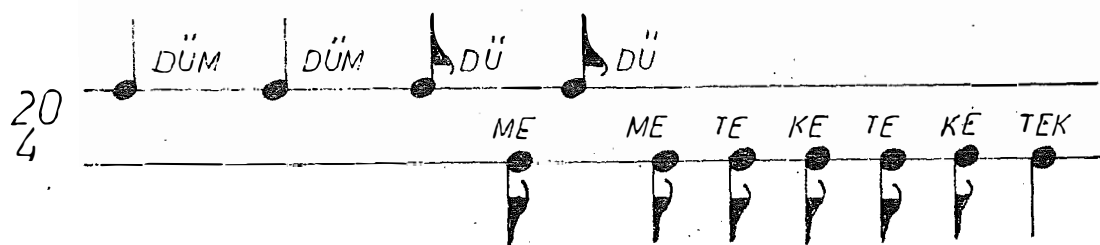
- 1 - İsmail Hakkı Bey'in NİHAVEND Bestesi
(Acıyaydı bana bir kerecik ol gonca femin)
- 2 - İsmail Hakkı Bey'in ACEM-KÜRDİ Bestesi
(İntizarî makdeminle reh güzârın gözlerin)
- 3 - Andon'un HİCÂZ PEŞREVİ (Melik can)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM 2	DÜM 1	DÜM 1	TEK 2	TEK 2
<hr/>				
</				

VELVELESİ:

DURAK EVFERİ USÛLÜ

Durak Evferi usûlü yirmi bir zamanlı birleşik bir usûlümüzdür. Tıpkı Darb-ı Türkî usûlünde olduğu gibi Durak ve Naatların bestelenmesinde kullanılmıştır. Bu usûlünde velvelesi yapılmamıştır. Usûlün başındaki ilk iki vuruş olan (TE KE) yerine, aynı değerde ve aynı vuruş şeklini muhafaza eden yalnızca sözcüğü değişik olan (DÜM TEK) şeklinde görülmektedir.

Eserlerden örnekler :

Hüseyin Sadettin Arel'in UŞŞAK DURAĞI

(Geçeyim can ile tenden, beni aşkınla şeyda kıl)

ZAMAN VE VURGULARI:

TE 1	KE 1	TE 1	KA 2	DÜM 4
DÜM 4				TEK 4
TEK 4				

USÛL NOTASI :

21
4
1. ŞEKLİ

21
4
2. ŞEKLİ

HEZEÇ USÛLÜ

Hezeğ usûlü yirmi iki zamanlıdır. Çok eski bir usûl olmasına rağmen ya çok az kullanılmış, yada zamanımıza intikal etmeden zâyî olmuştur. Elimizde dört ayrı şekli vardır . Birinci şekli diye bildiğimiz kalıbımız, Dr. Suphi Bey'in kitabında gösterdiği şekle benzer. Sadettin Heper hocadan aldığım şekil ise Sayın Yalçın Tura'nın Kantemiroğ-luna ait olarak gösterdiği kalıba çok benzemektedir. Bu son iki şekil biraz velvelelidir .

Eserlerden örnekler :

Ahmet Avni Konuk'un RAHATÜL ERUAH Bestesi

(Fikrimde hayalin güzelim işve nümadır)

ZAMAN VE VURGULARI:

¹ DUM 2	¹ DUM 2	¹ DUM 2	¹ DUM 1	¹ DUM 1
TEK 2	¹ DUM 2	TEK 2		¹ DUM 2
TEK 2	TEK 1	KA 1	TEK 1	KA 1

USŪL NOTASI :

22
4

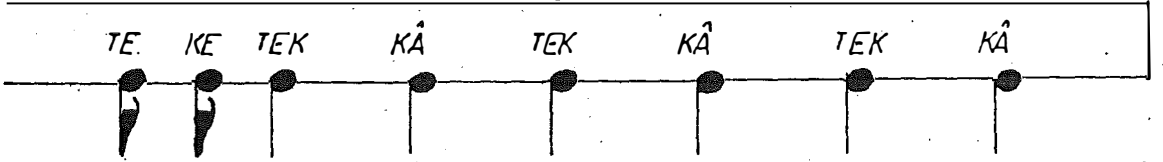
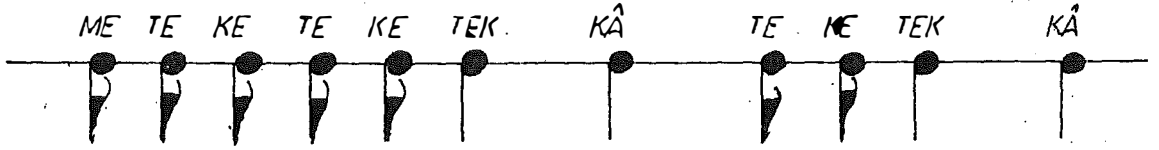
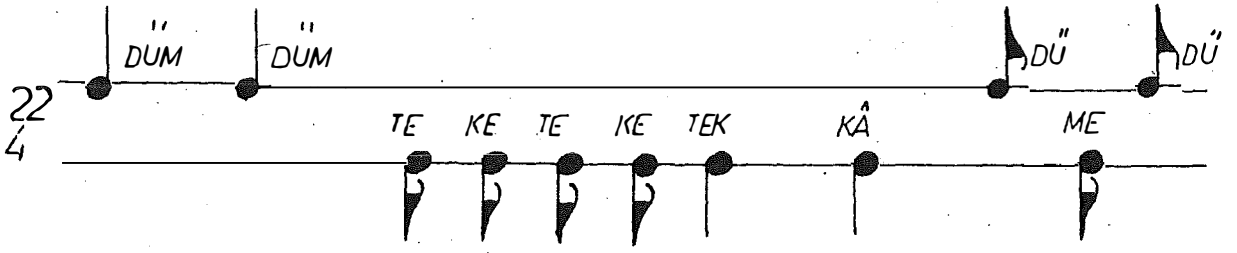
DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK TEK

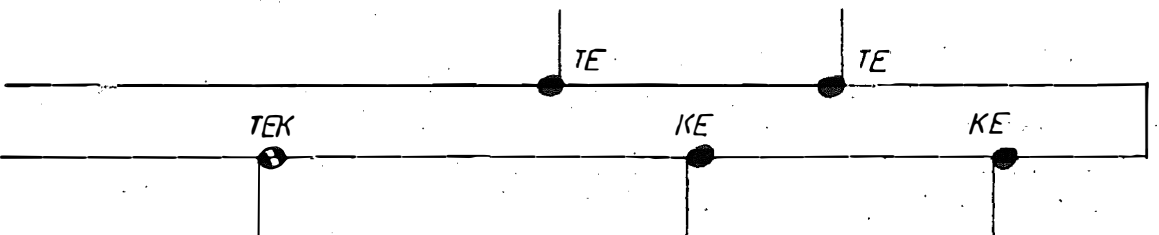
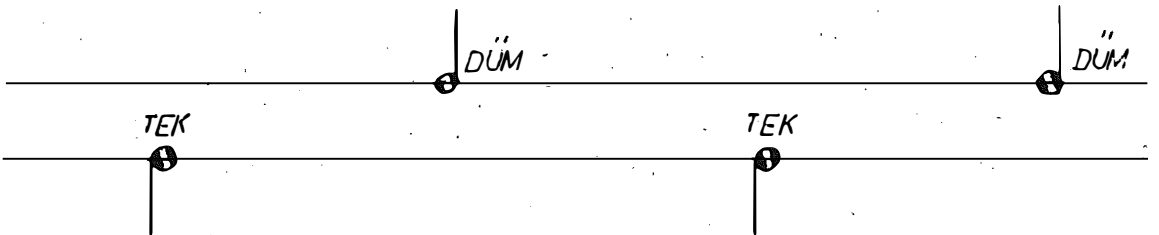
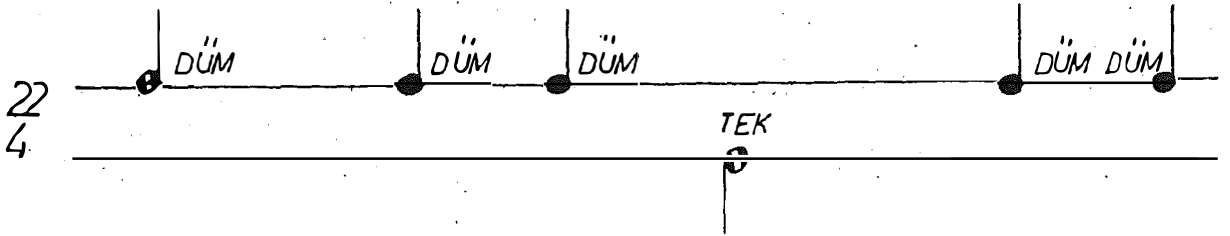
TEK TEK

TEK KÄ KÄ

VELVELESİ :

DR. SUPHİ EZGİ'YE GÖRE :

22
4

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK

TE TE DÜM

TEK KE KE TEK

DÜM DÜM TA TE TE

HEK KE KE

KANTEMİRE GÖRE:

22
4

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM

TEK

TE TE DÜM

TEK KE KE TEK

DÜM DÜ DÜM TE TE

TEK KE KE

ÇEMBER USULÜ

Çember usûlü yirmi dört zamanlıdır. Dini eserlerimizden ilâhilerin, saz eserlerinden Peşrevlerin, klâsiklerimizden Bestelerin yapımında birinci ve ikinci mertebeleri de kul lanılmıştır. İkinci mertebesine Ağır Çember denir ve donanımda rakkamı ile gös terilir. Zincir usûlünün üçüncü halkasını teşkil eder.

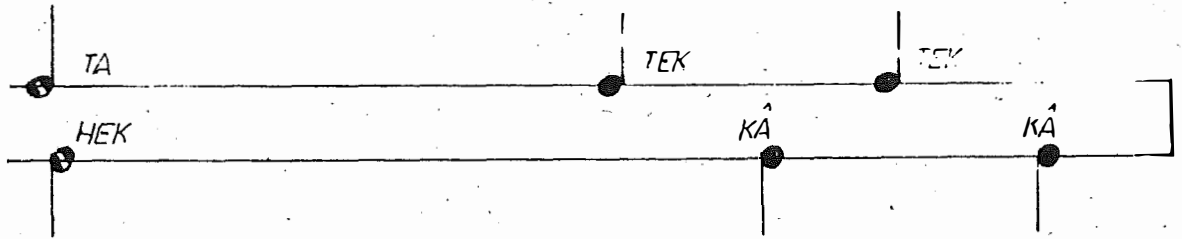
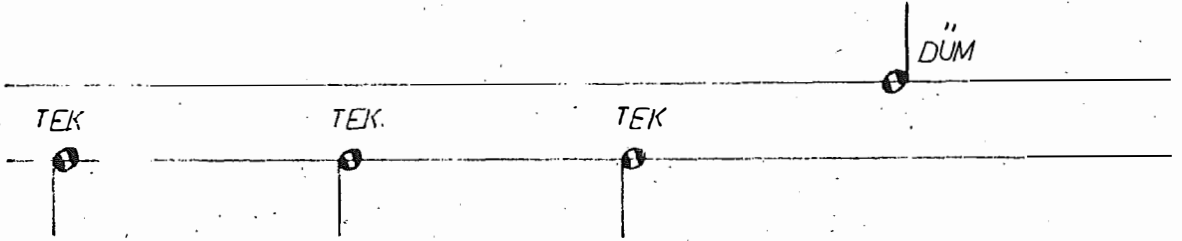
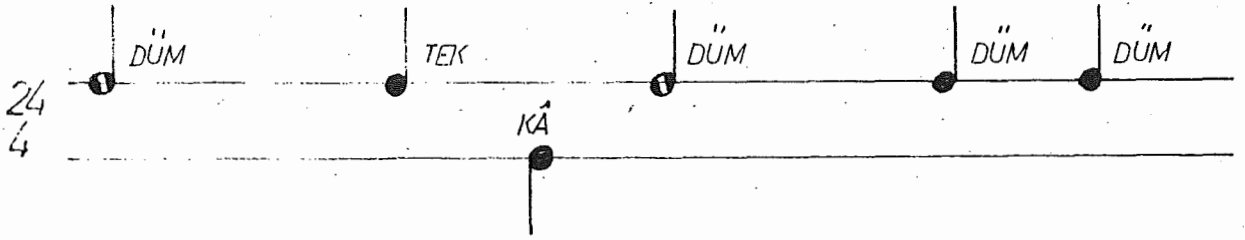
Eserlerden örnekler :

- 1- İsmail Dede Efendi'nin DÜĞÂH ilâhisi (Ağır çember)
(Gel ey sâlik diyen bir sözkü haktır.)
- 2- Eyyûbi Ali Rıza Şengel'in MAHÛR tevşîhi (Çember)
(Çün doğup tuttu cihân yüzünü hüsnün güneşi)
- 3- Tanburi İshâk Efendi'nin İSFEHAN Bestesi (Ağır çember)
(Kâh anub gamzen senin feryad-ü efgan eylerim)
- 4- Ali Rif'at Bey'in SÛZ-İ DİL Bestesi (Çember)
(Verdim âteş dillere sûz-i dil-i âvâreden)
- 5- Veli Dede'nin HİCÂZ Peşrevi
- 6- Tanbûrî Ali Efendi'nin FVC Bestesi
(Ah eder inler gönül ol tûre'i şeb-i gün için)

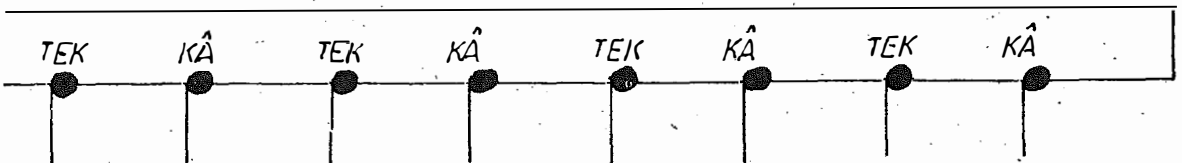
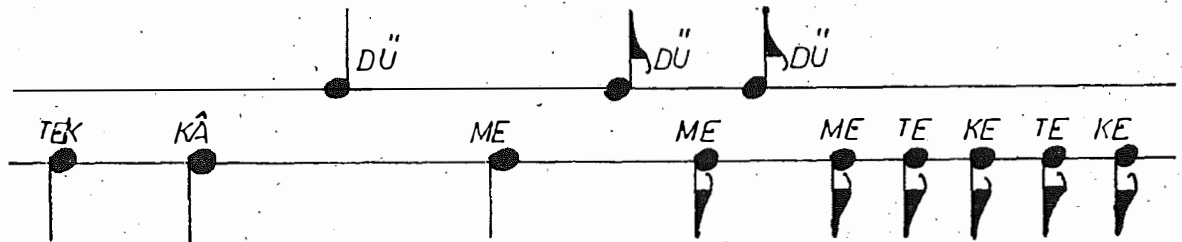
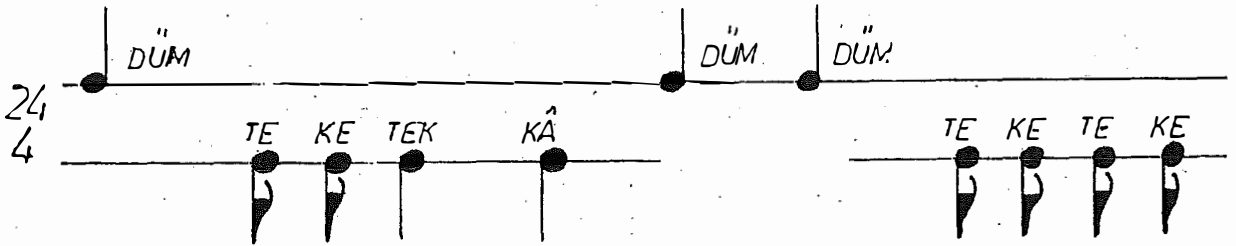
ZAMAN VE VURULARI:

DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	DÜM ₁	DÜM ₁
TEK ₂	TEK ₂	TEK ₂	DÜM ₂		
TA ₂	HEK ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁

USÛL NOTASI :

VELVELESİ :

Nim sakil usulü yirmi dört zamanlı usûllerimizden dir. Kırk sekiz zamanlı sakil usû - lünün yarısı anlamında dir. Kâr ve Bestelerin yapımında kullanılmıştır. Bu usûlün bir çok şekilleri varsa da bizim ele aldığımız iki şeklini aşağıda göstereceğiz. Birinci şekli, İs - tanbul Belediye Konservatuarı hocalarından Şefik Bey merhumdan, İkinci şeklini Zekâî zâde Hafız Ahmet Efendi'den öğrendiğini söyleyen hocamız Sadetten Heper'den aldım

Eserlerden örnekler :

Buhûrizade Mustafa İTRİ Efendi'nin NEVÂ KÂ'R'I

(Ey gulbûn-i iyş-i midemed sâki-i gul-izar kû cânım)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁	DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁
TEK ₁	KÂ ¹ ₁	DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁	TEK ₁
DÜM ²	TA ₁	HEK ₁	TEK ₁	KÂ ¹ ₁	TEK ₁

2.ŞEKİL

DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁	DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁
TEK ₁	KÂ ¹ ₁	DÜM ²	TEK ₁	KÂ ¹ ₁	DÜM ²
TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TEK ₁

24/4

DÜM TEK DÜM TEK

KÂ KÂ

VELVELESİ :

24/4

DÜM DÜM

TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

HEK HEK HEK TE KE TEK KÂ

HEK HEK HEK TE KE TEK KÂ

DÜ DÜ

ME ME TE KE TE KE TEK KÂ TEK KÂ

EVSAT USÛLÜ

Evsat usûlü yirmi altı zamanlıdır. Kelime anlamı orta demektir. Dini mûsikîmizin ilâhî türlerinde pek çok kullanılmıştır. Dinî olmayan musikîmizde ise bu usûlle besteler yapılmıştır.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Zekâî Dede Efendi'nin SABÂ cumhur ilâhisi
(Mustaffâ eyle dil levhim bugün mûr-i tecellâdan)
- 2 - Müezzin başı Rif'at Bey'in SUZNÂK tevşih'i
(Ya Habiballah meded eyle mûrûvvet kânısın)
- 3 - Zekâî Dede Efendi'nin ŞEHNÂZ-BUSELİK Beştesi
(Gönül âdâb-ı bezm-i işreti fağfurdan görmüş)
- 4 - Şerbetci İbrahim Ağa'nın MAHÜR şarkısı
(Sabah olsun ben şu yerden gideyim)
- 5 - Hâfız Post'un RAST Tevşih'i
(Aftâb-ı subh-i mâ evhâ Habîb-i Kibriyâ)

ZAMAN VE VURGULARI :

TE 1	KE 1	TE 1	KÂ 2	DÜM 2	TEK 2
DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	TEK 1	KÂ 2	
DÜM 4	DÜM 4				

26
4

TE KE KÂ TEK

DÜM DÜM DÜM DÜM

VELVELESİ :

26
4

DÜM DÜM DÜ DÜ

TE KE TEK KÂ ME ME TE KE TE KE

TEK KÂ TEK KÂ ME ME ME

TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

BESTE DEVR-İ REVANİ USÛLÜ

Beste devr-i Revanî usûlü yirmi altı zamanlıdır. Bu usûle yalnızca Devr-i Revan da denir. Altı vurguludur. Dinî mûsikîmizde ilâhî bestelenmesinde çok az kullanılmıştır. Usûl ismi Beste Devr-i Revanî olmasına rağmen bu usûlle bestelenmiş ve örnek olarak verebileceğimiz bir Beste'yi maalesef bulamadım.

Eserlerden örnekler :

Nâyî Ali Rıza Bey'in SAZKÂR İlâhisi

(Açıldı gün bezm-i Elest, Devr eyledi peymânesi)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM
5

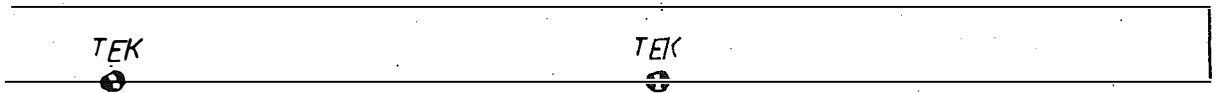
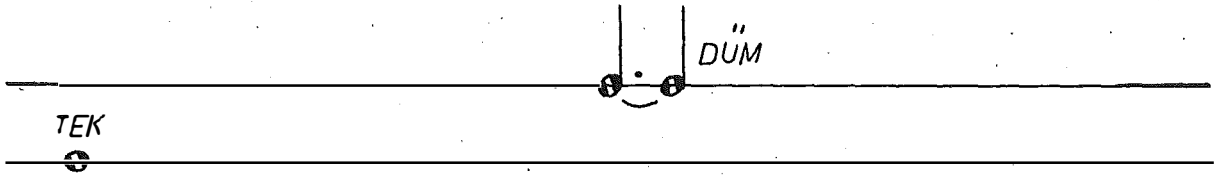
DÜM
4

TEK
4

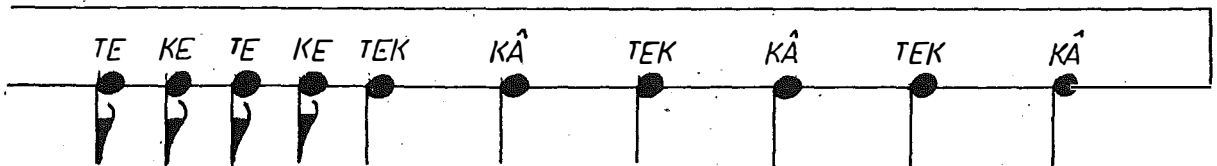
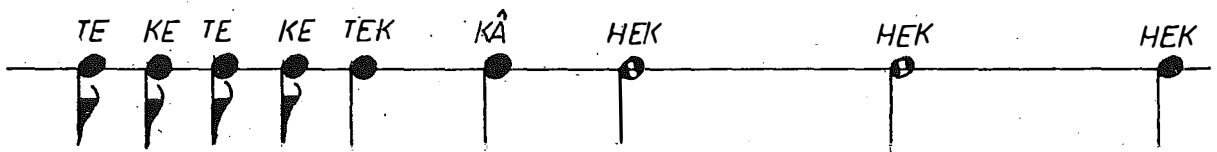
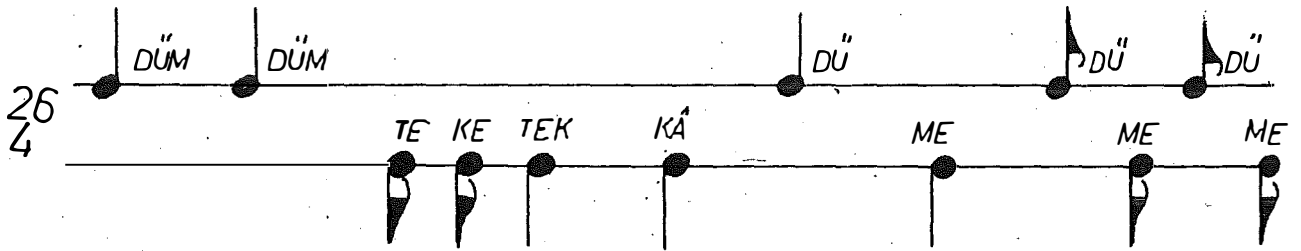
DÜM
5

TEK
4

TEK
4

VELVELESİ :

ŞARKI DEVRİREVÂNİ

Küçük usûlleri görürken aynı isimde on üç zamanlı Şarkı Devrîrevânî usûlünü görmüştük. Sadettin Heper hocamız: Şarkı Devrîrevânî usûlü için bu isimdeki usûl yirmi altı zamanlıdır Zekâî zâde Ahmet Efendi ile Rauf Yekta Bey de yalnız yirmi altı zamanlı kalıbı kabul ederler ve bizlerde böyle eser meşk ederlerdi derdi.

Usûlün ana kalıbında usûle (DÜM 2 - DÜM 2 - TEK 2) vurguları ile giriliyorsa da Dâr ul Ta'îlîmî Mûsikî neşriyatında ise (DÜM 2 - TEK 2 - TEK 2) şeklindeki giriş ele alınmıştır. Kalıpların geri kalan kısımlarında herhangi bir değişiklik görülmemiştir. Usûl ismin-den de anlaşılacağı gibi çok azda olsa şarkı formunda eserlerin yapımında kullanılmıştır.

Eserlerden örnekler :

DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 4
<hr/>			
TEK 4		DÜM 4	
<hr/>			
TEK 4	TE 2		KE 2
<hr/>			

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 1	DÜM 1	TEK 1	DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2	DÜM 1	TEK 1
<hr/>							
DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2	DÜM 1	TEK 1	DÜM 1/2	TEK 1	TEK 1/2
<hr/>							

USÛL NOTASI :

26
8

Handwritten musical notation on three staves. The first staff has a treble clef and a key signature of one sharp (F#). The notation includes notes labeled 'DÜM', 'DÜM', 'DÜM', and 'TEK'. The second staff has notes labeled 'TEK' and 'DÜM'. The third staff has notes labeled 'TEK', 'TE', and 'KE'. There are also some handwritten numbers and symbols.

VELVELESÍ:

26
4

DUM DUM DUM

TE KE TEK KA

DUM DUM DUM

KA ME HEK TE KE TE KE TEK KA

DUM DUM

ME HEK TE KE TEK KA TEK KA

DEVİR-İ KEBİR USÛLÜ

Büyük usûllerin içinde çok önemli bir yeri olan Devr-i Kebir usûlü yirmi sekiz zamanlıdır. Bilhassa Peşrev yapımlarında çok kullanılmıştır. Dini mûsikîmiz formlarından Mevlevî mûsikîsinde önemli bir yeri vardır. Büyük dönüş, büyük devir anlamına gelir. Semâ ayinlerinde peşrevle birlikte semâzenler yürüyerek üç kerre devir yaparlar. Her devirden Postnişin (Şeyh Efendi)'i selamlarlar. Bu merasim bitinciye kadar peşrev devamlı çalınır (Bitince tekrar başa geçilir). Kudûm usûllerinde yani velvelesinde aşağıda göreceğimiz gibi bu peşrevlerde iki Devr-i Kebir usûlünün velveleleri ayrı ayrı yapılarak birbirine eklenmiş ve buna Muzaaf Devr-i Kebir denilmiştir. Birde âyini şeriflerin üçüncü selamlarının baş tarafı bu usûlle bestelenmiştir. Bunun da velvelesi ayrıdır. Klâsik eserlerde kullanılan Devr-i Kebir usûlünün ana kalıbı daha değişiktir. Bu usûl Zincir usûlünün dördüncü halkasını teşkil eder. Ana kalıpta değişik şekilleri vardır. Hocam Emin Ongan dan öğrendiğimiz şekle birinci şekil dersek (Bu usûlün baş tarafındaki (TE KE) vurguları yerine bir zaman değerli "TEK" kullanılmıştır. Mühim bir değişme yoktur. Ayrı bir şekil diye ele alınmamıştır.

İkinci şekil ; Klâsik eserlerde kullanılır kaydı ile Sadetten Heper hocadan alınmıştır.

Üçüncü şekil ; İkinci şeklin zaman sıralanmasında vurguların ortasındaki beş darb - dan oluşan (DÜM-TEK-TE-KE-DÜM) yerine değer toplamları olan dört değerindeki bir darb (DÜM) konulmuştur.

Dördüncü şekil: Üçüncü şekil dediğimiz zaman sıralanmasındaki (TA-HEK) in yerine dört zaman değerindeki bir (TEK) vurgusu konulmasından ibarettir.

Eserlerden örnekler :

- Tanbûri Zeki Mehmet Ağa'nın NEVÂ
- 2- Numan ağa'nın BESTENİGÂR
- 3- Tanbûri Osman Bey'in SABÂ
- 4- Küçük Osman Bey'in EVC
- 5- Neyzen Emin Dede'nin BEYÂTÎ ve SÜZNÂK makamlarındaki peşrevleri sayabiliriz.

Beste örnekleri :

- İsmâil Hakkı Bey'in KÜRDİLİHİCAZKÂR Bestesi
(Gülistan-ı hüsnüne zülfüne saye et gonca verd)
- 2- Tab'ı Mustafa Efendi'nin DÜFÂH Murabba Bestesi
(Berk-i gül gonca-fem sen gibi terdâmen midir)
- 3- Delâl zâde İsmail efendi'nin SÜZNÂK Bestesi
(Sinede bir lâhza ârâmeyle gel cânım gibi)
- 4- Zaharyan Efendi'nin SABÂ Bestesi
(Gülistan-ı hüsnünden baharistan yazar)

ZAMAN VE VURGULARI:

1.ŞEKİL

DÜM² DÜM² TEK² DÜM¹

TEK¹ TE¹₂ KE¹₂ DÜM¹ TEK² TEK²

TEK² DÜM² DÜM² TA²

HEK² TEK¹ KÂ¹ TEK¹ KÂ¹

KLÂSİK ESERLERDE KULLANILAN ŞEKİL:

2.ŞEKİL

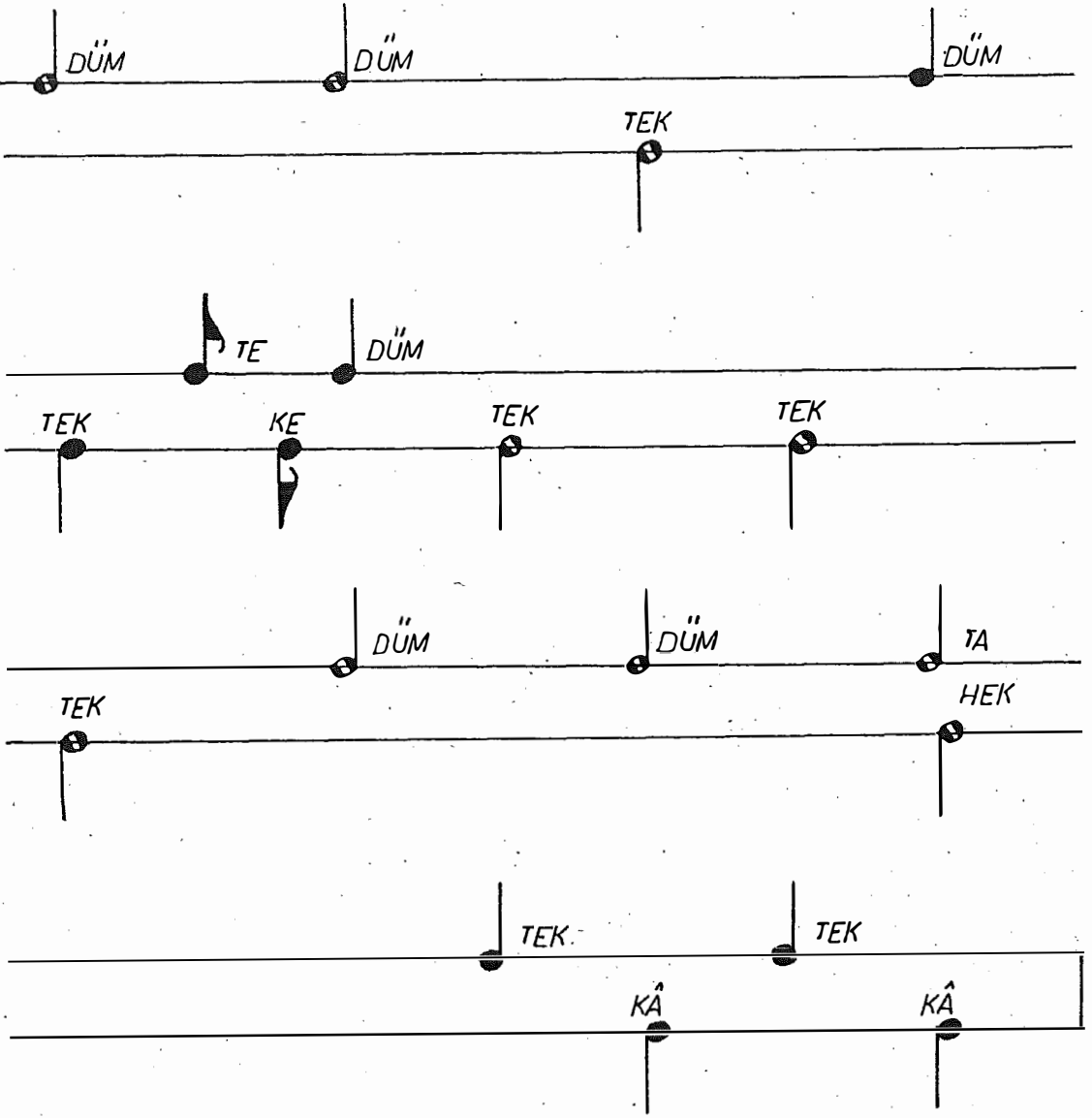
DÜM² DÜM² TEK² DÜM¹

TEK¹ TE¹₂ KE¹₂ DÜM¹ TEK⁴

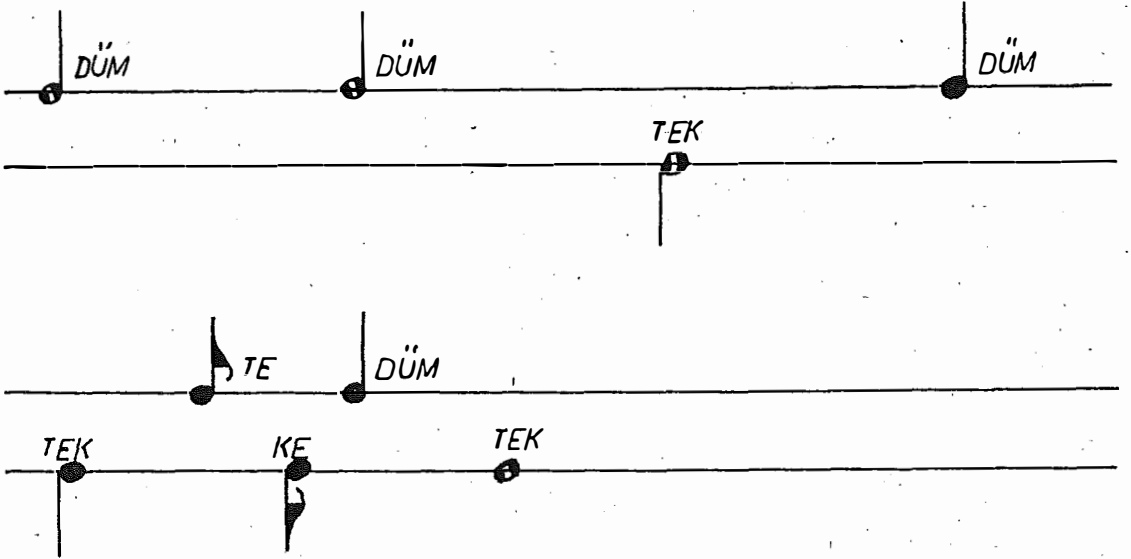
TEK⁴ DÜM² TA²

HEK² TEK¹ KÂ¹ TEK¹ KÂ¹

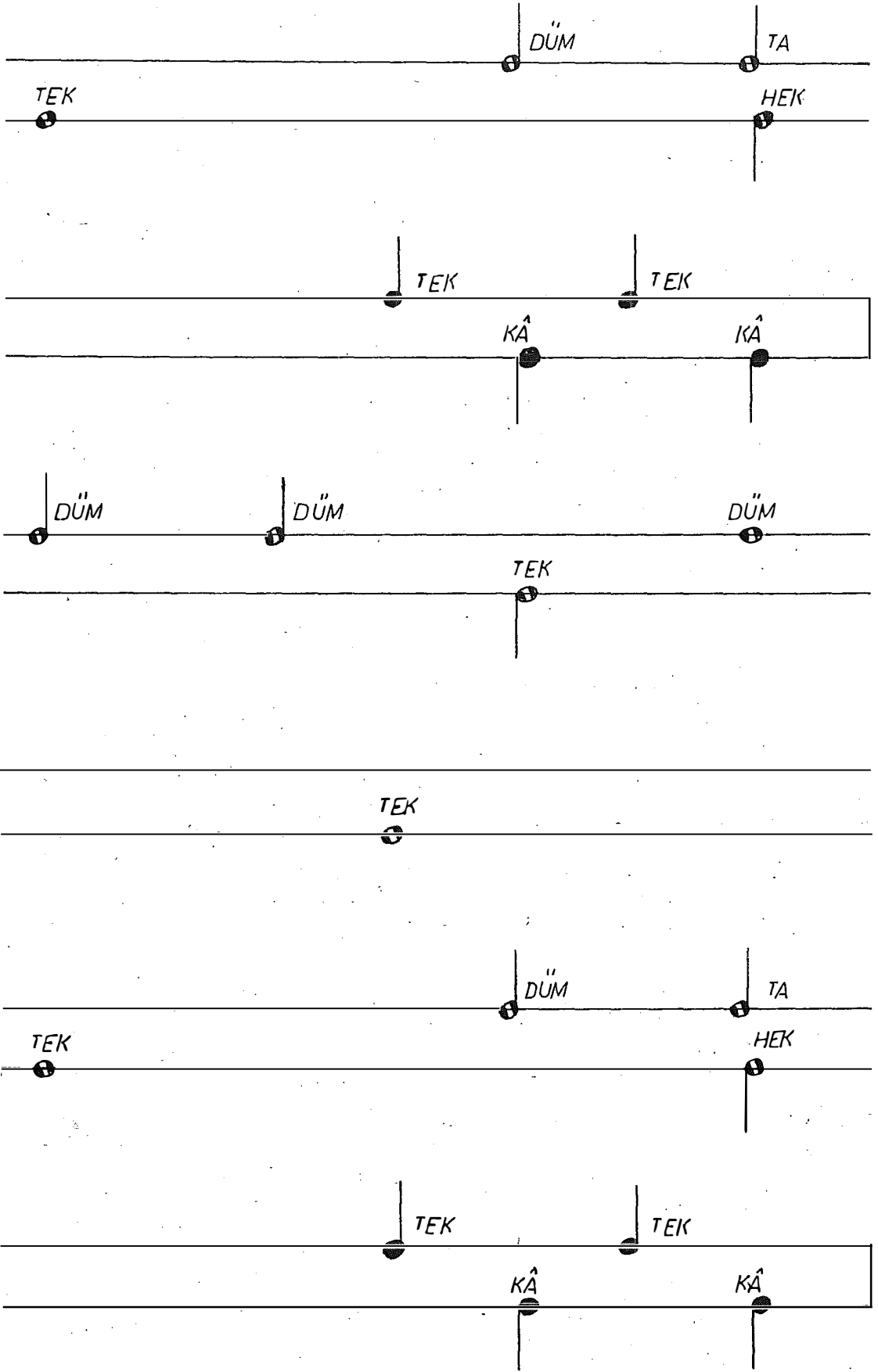
28
4
1.ŞEKİL

28
4
2.ŞEKİL

28
4.
3.ŞEKİL

MUZAAF DEVR-I KEBİRİN VELVELELİSİ:

56
4

DÜM DÜM DÜM

TEK TE KE TEK TE KE

DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TE KE

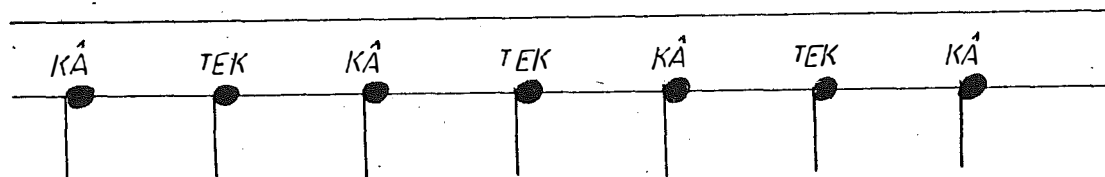
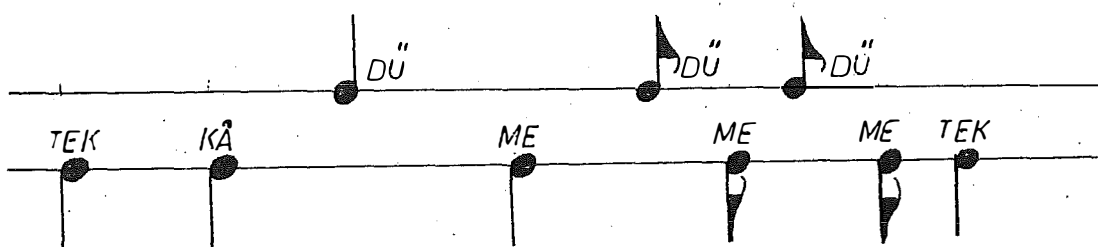
TEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK

TE KE TEK KÂ TEK KÂ TEK KÂ

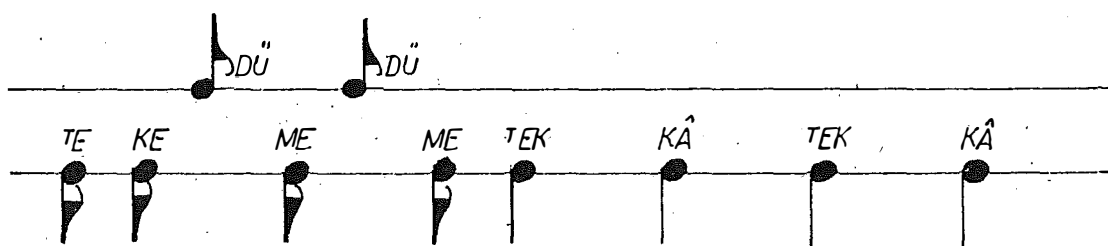
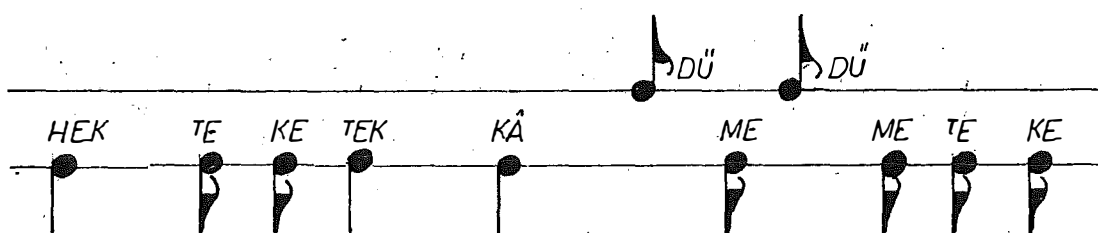
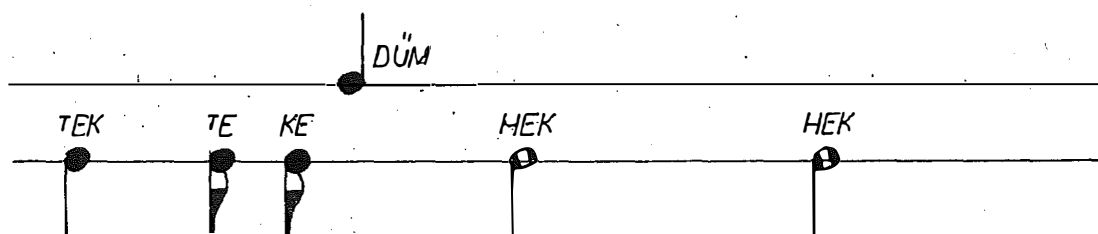
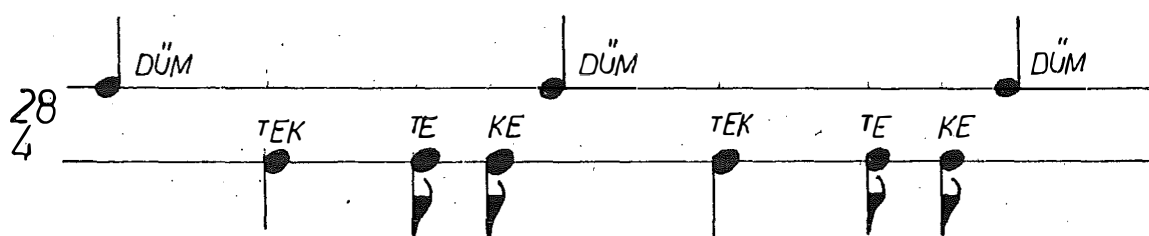
HEK TE KE TEK KÂ TE KE TEK KÂ

DÜ DÜ DÜ

TE KE ME ME ME TEK KÂ

VELVELESİ:

Remel usulü de yirmi sekiz zamanlıdır. Vezin anlamına gelir. elimizde çok değişik Dört şekli vardır. Bunların zaman sıralaması aşağıda gösterilecektir. Birinci şekli Sadet - tin Heper hocamızdan İkinci şeklini Üsküdar Musîki cemiyetinde emin Ongan hocamız - dan Diğer iki şekli ise Arif Sami Toker'in teksir notlarından alınmıştır. Beste ve Peşrev ya pımında kullanılmıştır.

Örneklerimiz :

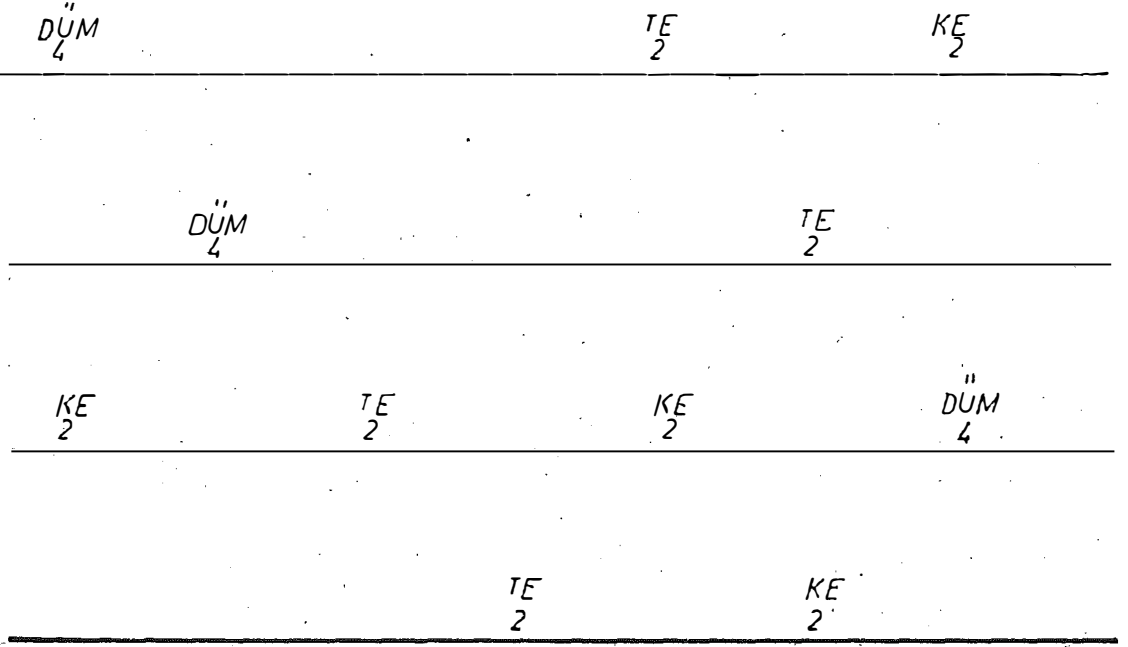
1 - HAFİZ ŞEYDÂ'nın HÜZZÂM bestesi

(Aldın hayâl-i perçemin ey mâh dîdeme)

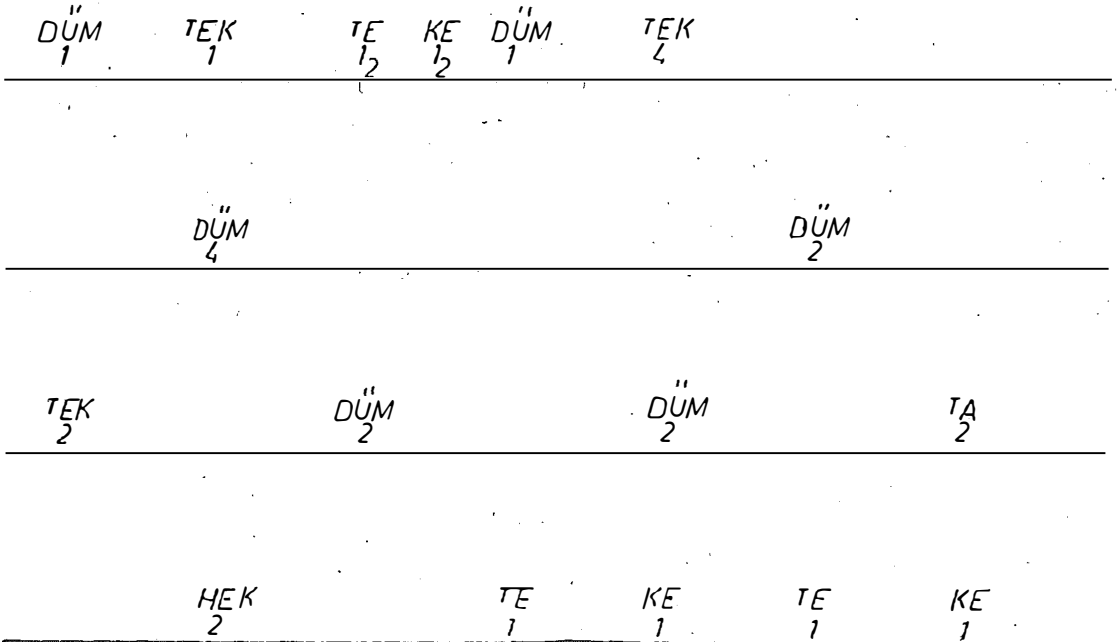
2 - NALİ ZÂDE ALİ DEDE'nin ŞEHNAZ BUSELİK bestesi

(Bir devlet için çerha temennâdan usandık)

3.ŞEKİL

4.ŞEKİL

1.ŞEKİL

DÜM ^{''} ₂	TEK ^{''} ₁	KÂ ^{''} ₁	DÜM ^{''} ₂	TEK ^{''} ₁				
KÂ ^{''} ₁	TEK ^{''} ₁	KÂ ^{''} ₁	DÜM ^{''} ₂	TEK ^{''} ₁	KÂ ^{''} ₁			
DÜM ^{''} ₂	TEK ^{''} ₁	TE ^{''} ₁	KE ^{''} ₁	DÜM ^{''} ₂	TEK ^{''} ₁	TEK ^{''} ₂	DÜM ^{''} ₁	
TEK ^{''} ₁	DÜM ^{''} ₁	DÜM ^{''} ₁	TA ^{''} ₁	HEK ^{''} ₁	TE ^{''} ₂	KE ^{''} ₂	TE ^{''} ₂	KE ^{''} ₂

2.ŞEKİL

DÜM ₂	TE ₁	KE ₁	DÜM ₂	TE ₁	
KE ₁	TE ₁	KE ₁	DÜM ₂	TE ₁	KE ₁
DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₁		
TEK ₁	- DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₂	TE ₁	KE ₁

28
4
1.ŞEKİL

DÜM TEK DÜM TEK

KÂ

TEK DÜM TEK

KÂ KÂ KÂ

DÜM TE DÜM

TEK KE TEK TEK

DÜM DÜM TA

TEK HEK KE KE

VELVELESİ:

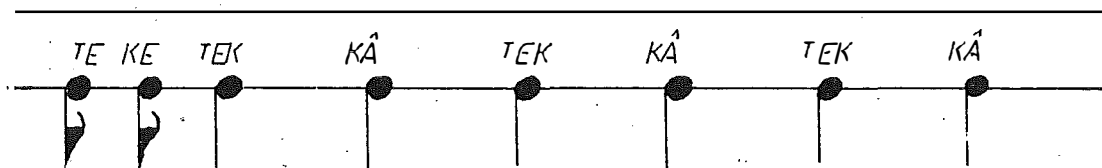
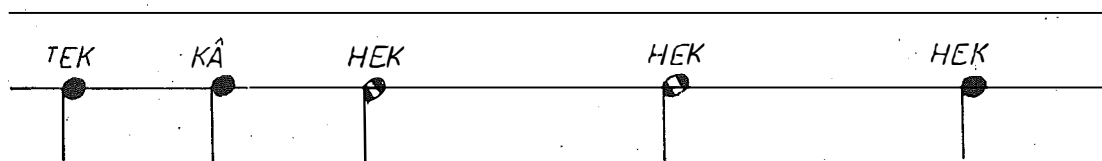
28
4

DÜM DÜM

TE KE TE KE TEK KÂ TEK

DÜ DÜ

KÂ ME ME TE KE TE KE TEK KÂ

FREN GİFER USULÜ

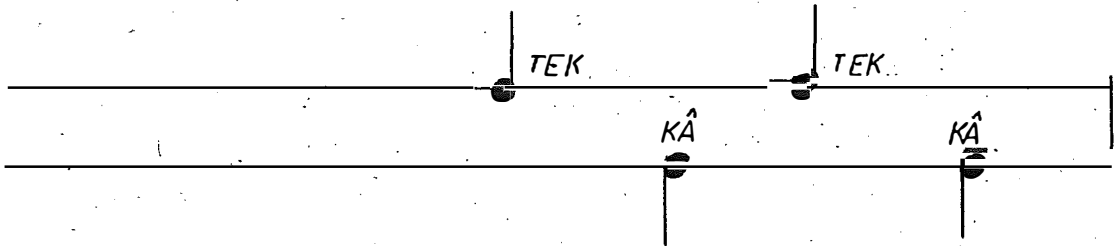
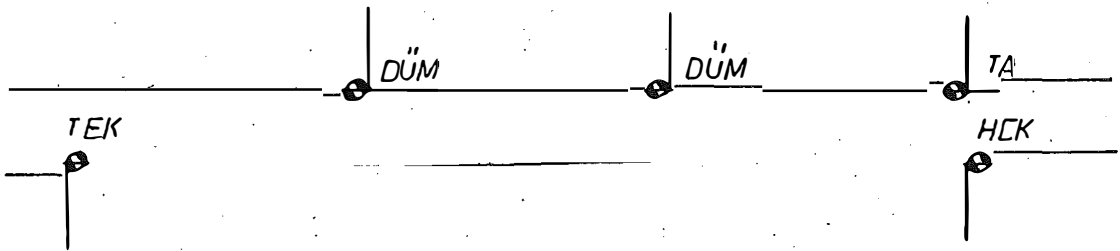
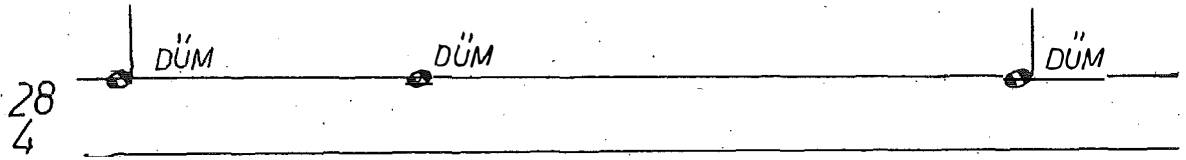
FRENGİFER usulü yirmi sekiz zamanlı usullerimizdendir. Çok az kullanılmıştır. Daha çok darbeyn usullerde kullanıldığını görüyoruz. Bütün büyük usullerde olduğu gibi bu usulde BESTE yapımında kullanılmıştır. İki şekli var denilirsede ikinci şekil olarak gösterilen kalıpta, birinci şekilden tek farkı (TA HEK) yerine 4 zaman değerinde bir (TEK) konulmasından ibarettir.

Örneğimiz :

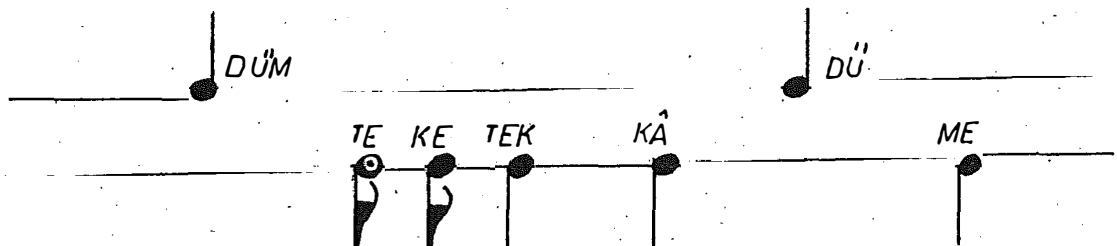
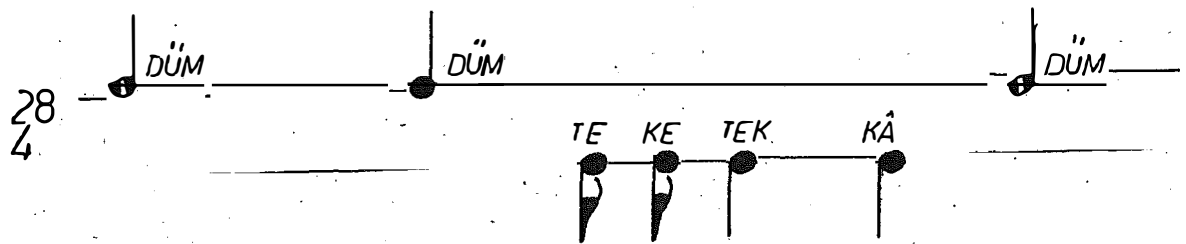
İSMAİL DEDE EFENDİ'nin FERAH-FEZÂ bestesi
(Ey kaaşı keman tir-i müjen cânıma geçti)

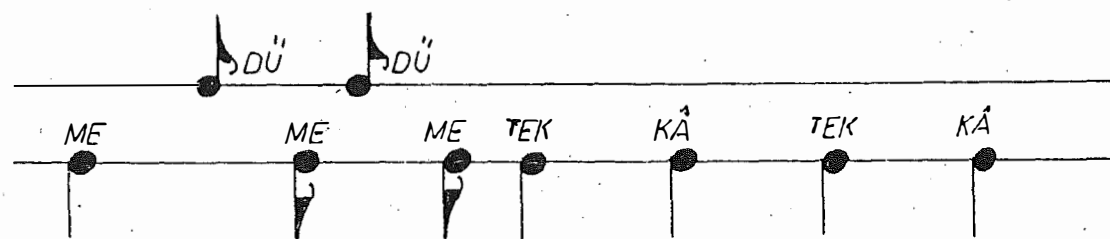
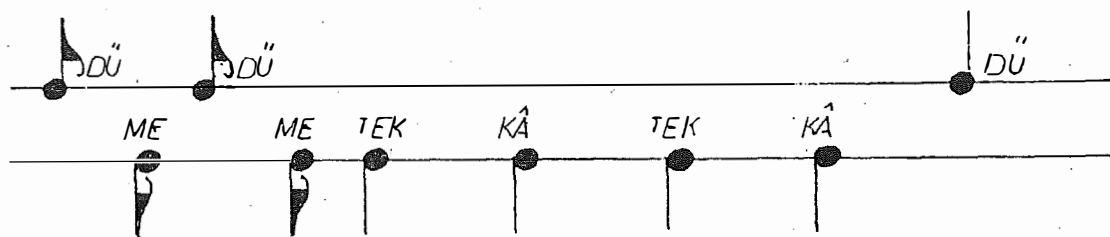
ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM 2	DÜM 4	DÜM 2	
DÜM 4		DÜM 2	
TEK 2	DÜM 2	DÜM 2	TA 2
HEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1
		KÂ 1	KÂ 1

VELVELESİ:

HAFİF

Hafif usûlü mevcut otuz iki zamanlı üç usûlün içinde en çok kullanılanıdır. Baştan on altı zamanlıya kadar darbeler aynı kalmak ikinci on altı zamanlının darbeleri değişik olmak üzere ikinci bir şekilde vardır. İlahî , Peşrev , Beste yapımlarında kullanılmıştır. Örneklerimiz :

- 1 - LEADRİ (Sahibi meçhul) DÜĞÂH-I KADİM (Tevşih)
(Kible-i Ehl-i safâ oldu cenâb-î Mustafa)
- 2 - HÜSEYİN SADEDDİN AREL'in NİHAVEND Peşrevi
- 3 - HAFİZ POST'un HÜSEYİNİ Bestesi
(Çektim el ümmid-ı vasl-ı yardan şimdengeru)

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂		DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂				
DÜM ₂		TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂				
DÜM ₂		TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE ₂	KE ₂		
DÜM ₁	TEK ₁	TE ₁₂	KE ₁₂	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE ₁₂	KE ₁₂	TE ₁₂	KE ₁₂

USÛL NOTASI:

32/4

System 1: DÜM, DÜM, TEK, TEK, TEK, TEK

System 2: DÜM, TEK, DÜM, KÂ, TEK, TEK

System 3: DÜM, TEK, DÜM, DÜM, TE, KÂ, TEK, KE

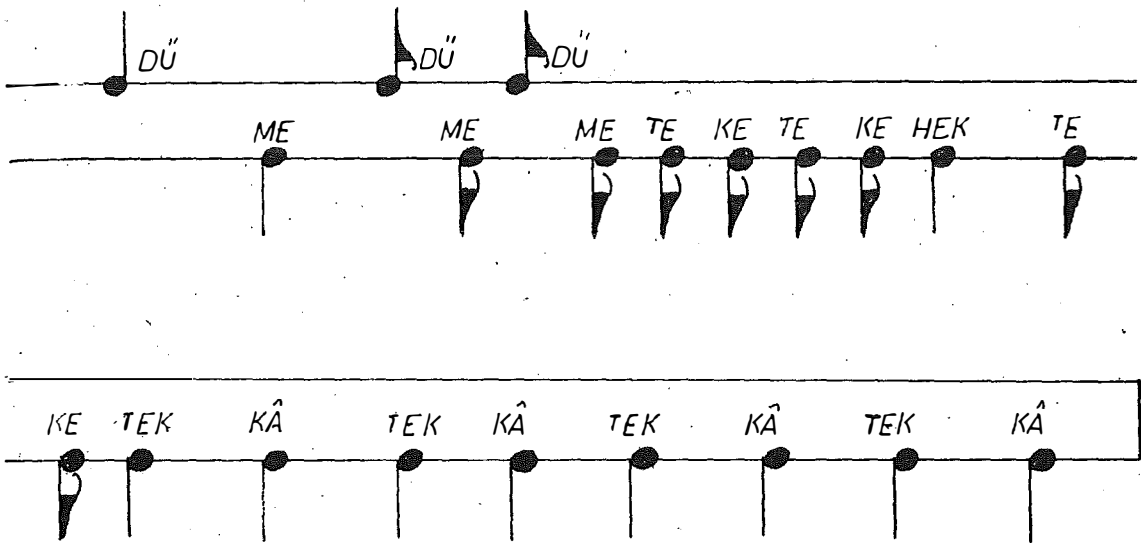
System 4: DÜM, TE, DÜM, TA, TE, TE, TEK, KE, HEK, KE, KE

VELVELESİ:

32/4

System 1: DÜM, DÜM, TE, KE, TEK, KÂ, TE, KE, TEK, KÂ

System 2: DÜ, DÜ, DÜ, ME, ME, TEK, KÂ, TE, KE, TEK, KÂ

HÜSEYNİ
(Beste)

MUHAMMES USÛLÜ

Muhammes usûlü beşli anlamında dır. Otuz iki zamanlı ikinci usûlümüzdür. Peşrev ve Bestelerin yapımında kullanılmıştır. Muhammes usûlünün iki şekli varsa da ikinci şekli dedikleri ikişer zamanlı (TA-HEK) vurgusunun yerine bir dört zamanlı (TEK) vurgusunun gelmesinden ibarettir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Tanburi Cemil Bey'in FERAH-FEZÂ ve KÛRDİLİHİCÂZKÂR
- 2 - Kemanî Ali Ağa'nın ŞEHNÂZ - BUSELİK
- 3 - Lavtacî Andon Efendi'nin HÛSEYNÎ makamlarındaki peşrevleri
- 4 - İsmail Dede Efendi'nin NEVÂ Bestesi
(Zeyneden bağ-ı cihan vey zînet-i destâr-ı cân)
- 5 - Eyyubî Mehmet Bey'in MAHÛR Bestesi
(Ey gözü âhû banâ bilmem niçün bîgânesin)

ZAMAN VE VURGULARI:

$\overset{''}{DÜM}_2$	$\overset{TEK}{1}$	$\overset{K\hat{A}}{1}$	$\overset{''}{DÜM}_2$	$\overset{TEK}{2}$	
<hr/>					
$\overset{''}{DÜM}_2$	$\overset{''}{DÜM}_2$		$\overset{TEK}{2}$	$\overset{TEK}{1}$	$\overset{K\hat{A}}{1}$
<hr/>					
$\overset{''}{DÜM}$	$\overset{TEK}{2}$		$\overset{TEK}{1}$	$\overset{K\hat{A}}{1}$	$\overset{''}{DÜM}_2$
<hr/>					
$\overset{TA}{2}$	$\overset{HEK}{2}$		$\overset{TEK}{1}$	$\overset{K\hat{A}}{1}$	$\overset{TEK}{1}$
					$\overset{K\hat{A}}{1}$

USÛL NOTASI :

32
4

DÜM TEK DÜM

KÂ TEK

DÜM DÜM TEK

TEK KÂ

DÜM TEK DÜM

TEK KÂ

TA TEK TEK

HEK KÂ KÂ

VELVELESİ:

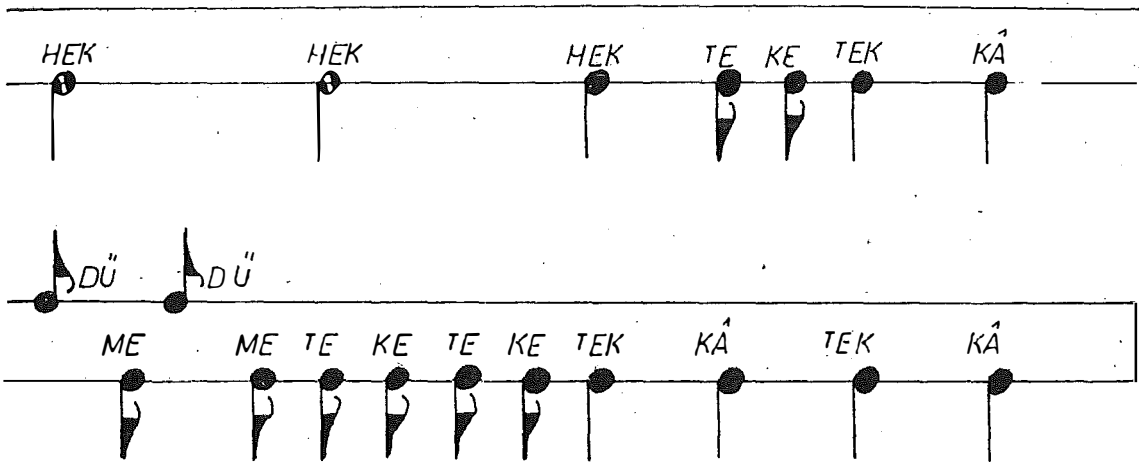
32
4

DÜM DÜM

TEK TE KE TEK KÂ TEK KÂ

DÜ DÜ DÜ

ME ME ME TEK KÂ TEK KÂ

BEREFŞAN USÛLÜ

Berefşan usûlü otuz iki zamanlı usûllerin içersinde en az kullanılanı olmuştur. Zincir usûlünün beşinci ve son halkasıdır (Usûlüdür). Daha çok Darbeyn usûllerde kullanılmıştır. Tıpkı Muhammes usûlünde olduğu gibi, usûlün sonundaki ikişer değerdeki (TA-HEK) vur - gusunun yerine dört zaman değerindeki bir (TEK) konularak ikinci şekli olarak gösteril - miştir.

Eserlerden örnekler :

1 - Hafız Kumral Efendi'nin HÜSEYİNİ Bestesi
(Şebnem gibi sağılsın hûn eşk-i pür revânın)

2 - Sadık Ağa'nın BÜZÜRK Bestesi
(Hubân seninle leylü nihâr istinaz eder)

ZAMAN VE VURGULARI :

DÜM 4	TEK 2	DÜM 4				
		TEK 2	DÜM 4			
DÜM 2	TEK 2	DÜM 2	DÜM 2			
TA 2	HEK 2	TEK 1	KA 1	TEK 1	KA 1	

32/4

DÜM

TEK

DÜM

TEK

DÜM

TEK

DÜM

TEK

TA

HEK

TEK

KÂ

VELVELESİ:

32/4

DÜM

DÜM

TEK

TE KE TE KE TEK

DÜ

DÜ

DÜ

KÂ

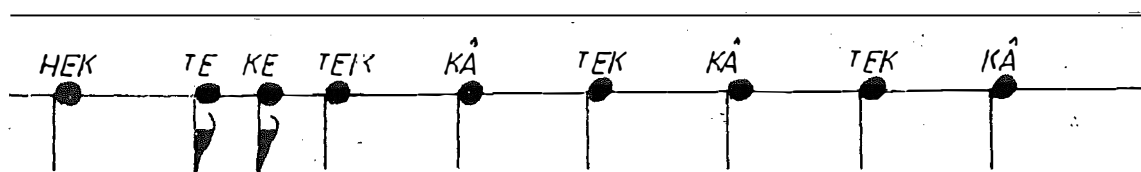
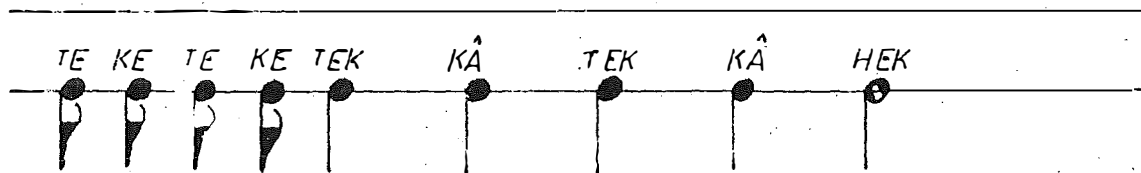
TEK

KÂ

ME

ME

ME

SAKIL USULÜ

Sâkil usûlü kırk sekiz zamanlıdır. Beste yapımında kullanılan en büyük usûllerimizden biridir. Elimizde iki şekli mevcuttur. İkinci şekli dediğimiz ikinci şeklin birinci şekle göre farkı usûlün baş tarafına yakın olan birer sekizlik değerindeki (DÜM-TEK) vurgusu bir dörtlük (DÜM), ondan sonra gelen on altılık (TE-KE) birer sekizlik kabul edilerek bir sekizlik (DÜM) vurgusunun atılmasından ibarettir. Görüleceği gibi usûlün bünyesinde zaten velvele mevcuttur. Buna rağmen Neva Kâr icra edilirken bir velvelesinde yapmış-
tık.

Örneklerden örnekler : Benli Hasan Ağa'nın RAST Peşrevi

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁					
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}			
TEK ₂	TEK ₂	DÜM ₂	DÜM ₂							
TEK ₂	DÜM ₂	TEK ₂	TEK ₂							
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}			
DÜM ₁	TEK ₁	TE ₁	KE ₁	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁	TE ₁	KE ₁	TE ₁	KE ₁

USÛL NOTASI:

48
4

The notation is written on a five-line staff. The notes and rests are as follows:

- Line 1: DÜM (quarter note), TEK (quarter note), DÜM (quarter note), TEK (quarter note), KÂ (quarter note), KÂ (quarter note).
- Line 2: TEK (quarter note), DÜM (quarter note), TEK (quarter note), DÜM (quarter note), TE (quarter note), KE (quarter note).
- Line 3: TEK (quarter note), TEK (quarter note), DÜM (quarter note), DÜM (quarter note).
- Line 4: TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note).
- Line 5: DÜM (quarter note), TEK (quarter note), DÜM (quarter note), DÜM (quarter note), TE (quarter note), KE (quarter note).
- Line 6: DÜM (quarter note), TE (quarter note), DÜM (quarter note), TA (quarter note), TE (quarter note), TE (quarter note).
- Line 7: TEK (quarter note), KE (quarter note), HEK (quarter note), KE (quarter note), KE (quarter note).

VELVELESİ :

48
4

The musical score is written on a single staff with a 4/4 time signature. The tempo is marked as 48. The score consists of several measures, each containing a single note or a group of notes. The notes are labeled with syllables: DÜM, TEK, KÂ, HEK, TE, KE, and KÂ. The notes are placed on a five-line staff, with the first line being the highest and the fifth line being the lowest. The notes are connected by stems, and some notes have flags or beams. The score is divided into measures by vertical bar lines. The first measure contains a DÜM note. The second measure contains a TEK note. The third measure contains a KÂ note. The fourth measure contains a DÜM note. The fifth measure contains a DÜM note. The sixth measure contains a TEK note. The seventh measure contains a KÂ note. The eighth measure contains a DÜM note. The ninth measure contains a DÜM note. The tenth measure contains a TEK note. The eleventh measure contains a KÂ note. The twelfth measure contains a TEK note. The thirteenth measure contains a KÂ note. The fourteenth measure contains a HEK note. The fifteenth measure contains a HEK note. The sixteenth measure contains a HEK note. The seventeenth measure contains a TE note. The eighteenth measure contains a KE note. The nineteenth measure contains a TEK note. The twentieth measure contains a KÂ note. The twenty-first measure contains a HEK note. The twenty-second measure contains a HEK note. The twenty-third measure contains a DÜM note. The twenty-fourth measure contains a DÜM note. The twenty-fifth measure contains a HEK note. The twenty-sixth measure contains a TE note. The twenty-seventh measure contains a KE note. The twenty-eighth measure contains a TEK note. The twenty-ninth measure contains a KÂ note. The thirtieth measure contains a TEK note. The thirty-first measure contains a TE note. The thirty-second measure contains a KE note. The thirty-third measure contains a TEK note. The thirty-fourth measure contains a KÂ note. The thirty-fifth measure contains a TE note. The thirty-sixth measure contains a KE note. The thirty-seventh measure contains a TEK note. The thirty-eighth measure contains a KÂ note. The thirty-ninth measure contains a TE note. The fortieth measure contains a KE note. The forty-first measure contains a TEK note. The forty-second measure contains a KÂ note. The forty-third measure contains a TE note. The forty-fourth measure contains a KE note. The forty-fifth measure contains a TEK note. The forty-sixth measure contains a KÂ note. The forty-seventh measure contains a TE note. The forty-eighth measure contains a KE note. The forty-ninth measure contains a TEK note. The fiftieth measure contains a KÂ note. The fifty-first measure contains a TE note. The fifty-second measure contains a KE note. The fifty-third measure contains a TEK note. The fifty-fourth measure contains a KÂ note. The fifty-fifth measure contains a TE note. The fifty-sixth measure contains a KE note. The fifty-seventh measure contains a TEK note. The fifty-eighth measure contains a KÂ note. The fifty-ninth measure contains a TE note. The sixtieth measure contains a KE note. The sixty-first measure contains a TEK note. The sixty-second measure contains a KÂ note. The sixty-third measure contains a TE note. The sixty-fourth measure contains a KE note. The sixty-fifth measure contains a TEK note. The sixty-sixth measure contains a KÂ note. The sixty-seventh measure contains a TE note. The sixty-eighth measure contains a KE note. The sixty-ninth measure contains a TEK note. The seventieth measure contains a KÂ note. The seventy-first measure contains a TE note. The seventy-second measure contains a KE note. The seventy-third measure contains a TEK note. The seventy-fourth measure contains a KÂ note. The seventy-fifth measure contains a TE note. The seventy-sixth measure contains a KE note. The seventy-seventh measure contains a TEK note. The seventy-eighth measure contains a KÂ note. The seventy-ninth measure contains a TE note. The eightieth measure contains a KE note. The eighty-first measure contains a TEK note. The eighty-second measure contains a KÂ note. The eighty-third measure contains a TE note. The eighty-fourth measure contains a KE note. The eighty-fifth measure contains a TEK note. The eighty-sixth measure contains a KÂ note. The eighty-seventh measure contains a TE note. The eighty-eighth measure contains a KE note. The eighty-ninth measure contains a TEK note. The ninetieth measure contains a KÂ note. The ninety-first measure contains a TE note. The ninety-second measure contains a KE note. The ninety-third measure contains a TEK note. The ninety-fourth measure contains a KÂ note. The ninety-fifth measure contains a TE note. The ninety-sixth measure contains a KE note. The ninety-seventh measure contains a TEK note. The ninety-eighth measure contains a KÂ note. The ninety-ninth measure contains a TE note. The hundredth measure contains a KE note.

2.ŞEKİL

$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$		
$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	
$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	
$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	
$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	
$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$	
$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	
$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{\underset{\cdot}{DÜM}}_1$	$\overset{\cdot}{TEK}_2$	$\overset{\cdot}{TEK}_1$	$\overset{\cdot}{KÂ}_1$

USÛL NOTASI:

64
4
1. ŞEKİL

The notation is written on six systems, each consisting of two staves. The top staff of each system contains rhythmic notes with labels DÜM, TEK, KÂ, and TE. The bottom staff contains rhythmic notes with labels TEK, KÂ, HEK, and KE. The notation is written in a simplified style with vertical stems and dots for notes.

System 1: DÜM, TEK, KÂ, TEK, KE, TEK, DÜM, DÜM.

System 2: DÜM, TEK, KÂ, KÂ, DÜM, DÜM, TEK, TEK.

System 3: DÜM, DÜM, TEK, TEK, KÂ, KÂ, DÜM, DÜM, TE.

System 4: DÜM, TEK, KÂ, DÜM, DÜM, TEK, KE, HEK, KE.

System 5: DÜM, TEK, KÂ, DÜM, DÜM, TEK, KE, HEK, KE.

System 6: DÜM, TEK, KÂ, DÜM, DÜM, TEK, KE, HEK, KE.

The image displays seven systems of musical notation, each consisting of two staves. The notes are represented by black dots on the staves, with vertical lines indicating their duration. The lyrics are written below the notes. The time signature is 6/4, indicated by the '64' and '4' on the left side of the third system.

System 1:

- Staff 1: DÜM (first measure), DÜM (second measure)
- Staff 2: TEK (first measure), TEK (second measure), TEK (third measure), TEK (fourth measure)

System 2:

- Staff 1: DÜM (first measure), DÜM (second measure), DÜM (third measure), TA (fourth measure), TE (fifth measure), TE (sixth measure)
- Staff 2: TEK (first measure), HEK (second measure), KE (third measure), KE (fourth measure)

System 3:

- Staff 1: DÜM (first measure), TEK (second measure), DÜM (third measure), KÂ (fourth measure), TEK (fifth measure)
- Staff 2: KÂ (first measure), TEK (second measure)

System 4:

- Staff 1: DÜM (first measure), TEK (second measure), TEK (third measure), DÜM (fourth measure)
- Staff 2: KÂ (first measure), KÂ (second measure)

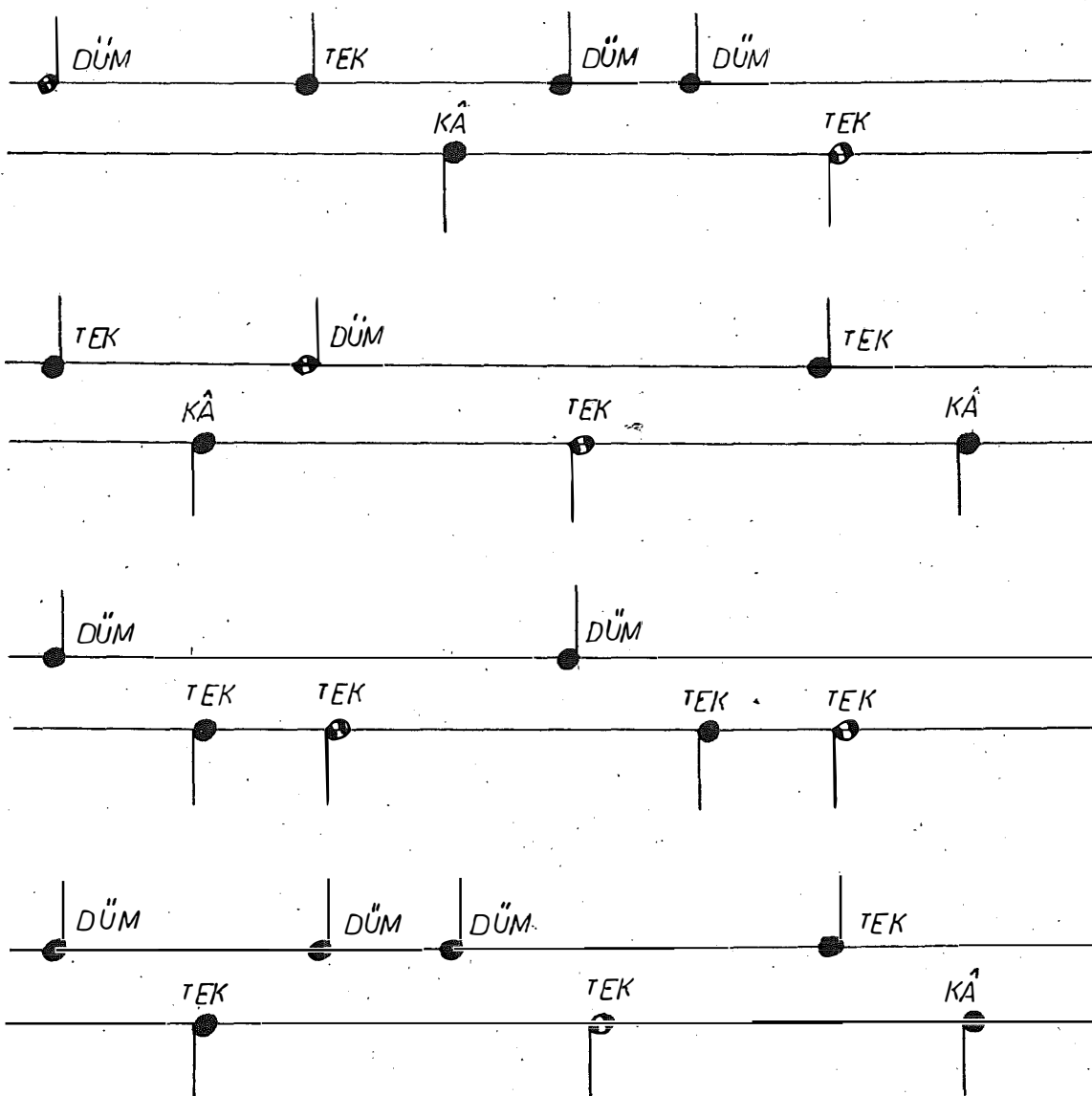
System 5:

- Staff 1: TEK (first measure), TEK (second measure), DÜM (third measure)
- Staff 2: KÂ (first measure), KÂ (second measure), TEK (third measure)

System 6:

- Staff 1: DÜM (first measure), DÜM (second measure), TEK (third measure), TEK (fourth measure)
- Staff 2: KÂ (first measure), KÂ (second measure)

64
4
2.ŞEKİL

DARBI FETİH USÛLÜ

Türk Mûsikisin de Kullanılan Darbı Fetih usûlü Seksen sekiz zamanlıdır. En büyük usûl olarak yüz yirmi zamanlı Zincir usûlü olarak gösterilirse de Zincir usûlü ayrı birer usûl olarak gördüğümüz beş usûlün birleşmesinden meydana gelmiştir. Darbı Fetih usûlü ile Peşrev ve Beste yapılmıştır.

Biribirlerine benzer dört ayrı şekli vardır. Bunlardan en çok velveteleli olanını kudûm usûlü ayrıca olmadığından birinci şekil olarak ele aldık. Ayrıca bir kalıbını daha yazarak bununla yetinilecektir. Bu usûlde de son onaltı zamanı Nim Hafif usûlünün zaman dizilişin de dir.

Eserlerden örnekler :

- 1 - Hacı Sadullah Ağa'nın HİCÂZKÂR Bestesi
(Ey şehinşah-ı cihan ârây-i nev tarz-ı usûl)
- 2 - Zekâi Dede'nin HİCÂZKÂR Bestesi
(Bir kere iltifatın ile hurrem olmadık)
- 3 - Bu hûrizade Mustafa İtri efendi'nin Bestenigâr Bestesi
(Gamzen-ki ola sal-î çışm-i siyeh-i mest)

ZAMAN VE VURGULARI:

1. ŞEKİL

[illegible]

USÛL NOTASI:

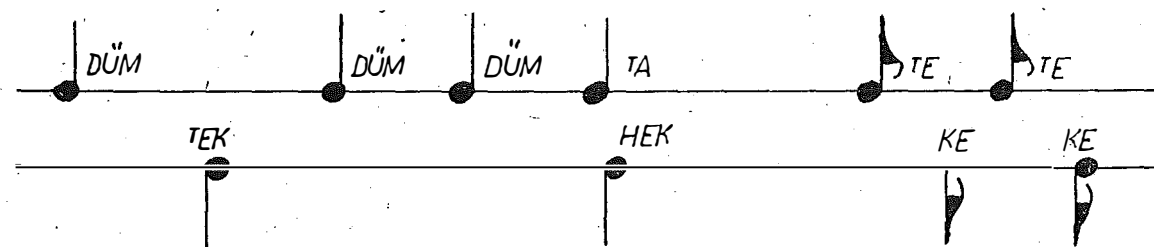
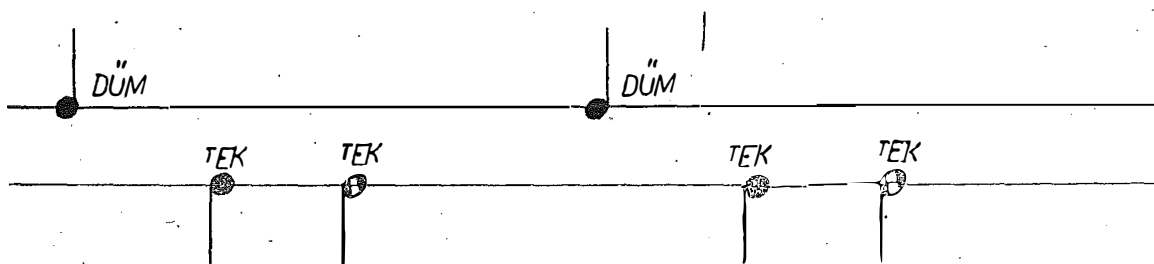
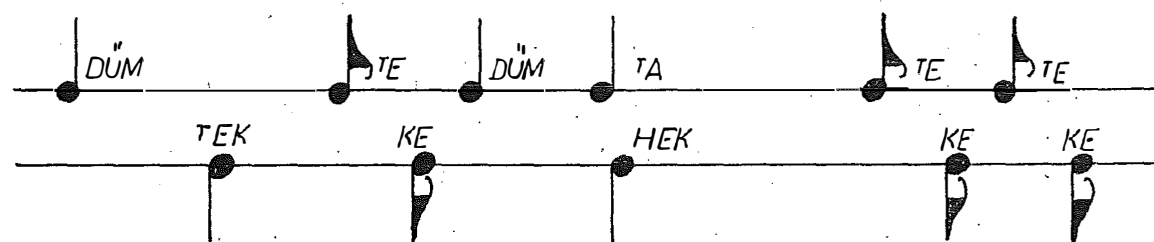
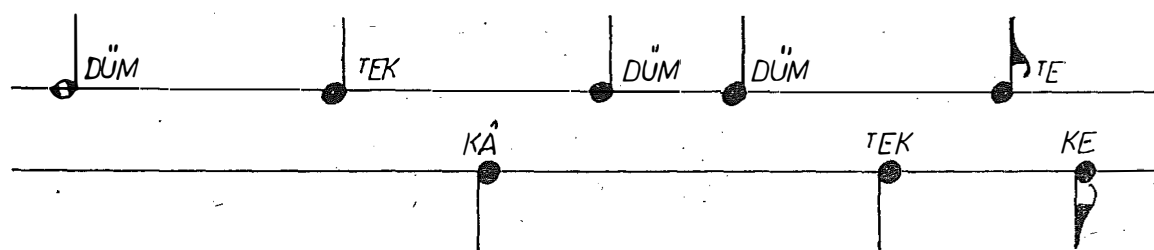
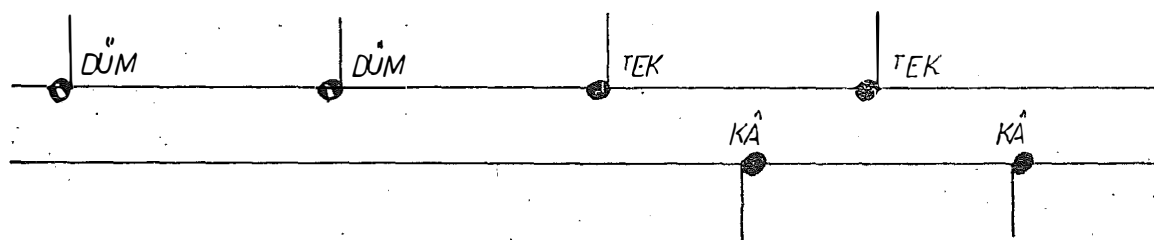
88
4
1. ŞEKİL

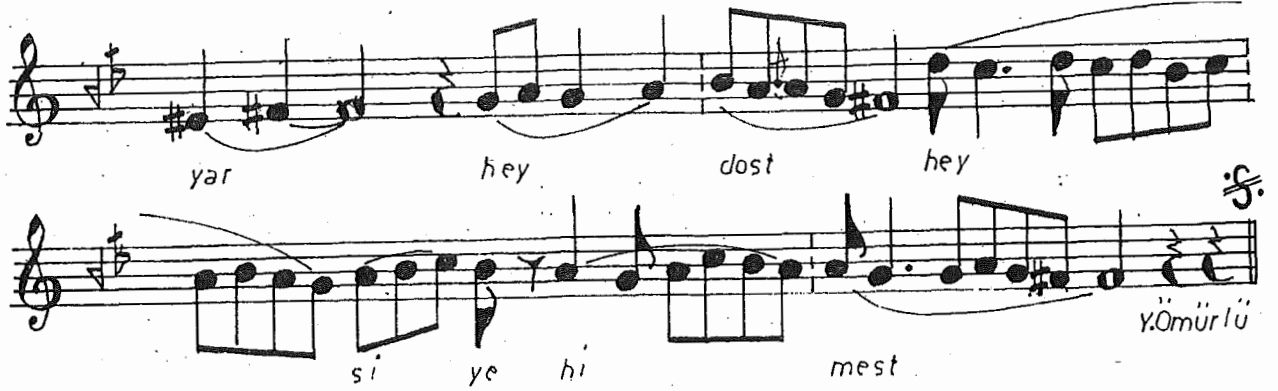
The notation is written on a single staff with a key signature of one sharp (F#) and a time signature of 4/4. The notes are represented by black dots on the staff lines, with vertical stems indicating their pitch and duration. The notes are labeled with Turkish letters: DÜM, TEK, KÂ, KE, and TE. The sequence of notes is as follows:

- Measure 1: DÜM (half note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note).
- Measure 2: TEK (half note), DÜM (half note), DÜM (half note), KÂ (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note).
- Measure 3: DÜM (half note), DÜM (half note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note).
- Measure 4: TEK (half note), DÜM (half note), KE (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note), TEK (quarter note).
- Measure 5: DÜM (half note), TEK (half note), TEK (half note), DÜM (half note), KÂ (quarter note), KÂ (quarter note).
- Measure 6: TEK (half note), DÜM (half note), TE (quarter note), DÜM (quarter note), KÂ (quarter note), KE (quarter note), TEK (quarter note).

2.ŞEKİL

DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁	TEK ₁	DÜM ₂
TEK ₂	DÜM ₂	TEK ₂	DÜM ₂		
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM _{1/2}	TEK _{1/2}	TE KE DÜM _{1/2}	TEK ₂
TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₂	TEK ₁
TEK ₁	KÂ ₁	DÜM _{1/2}	TEK _{1/2}	TE KE DÜM _{1/2}	TEK ₂
DÜM ₂	DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁
DÜM ₂	TEK ₁	KÂ ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TEK ₁
DÜM ₁	TEK ₁	TE KE DÜM _{1/2}	TA ₁	HEK ₁	TE KE TE KE _{1/2}
DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂	DÜM ₁	TEK ₁	TEK ₂
DÜM ₁	TEK ₁	DÜM ₁	DÜM ₁	TA ₁	HEK ₁

ZİNCİR USÛLÜ

Darb-ı Fetih usûlünün mûsikîmizde kullanılmış en büyük usûl derken Zincir usûlünün de büyük usûllerde gördüğümüz beş usûlün birleşmesinden meydana geldiğini söylemiştik. Bunlar Çifte Düyek - Fahte - Çember - Devr-i Kebîr - Berafşan) dır. Bu usûlün son halka - sını teşkil eden Berafşan usûlünü almazsak sıra ile, (Çifte Düyek - Fahte - Çember - Devr-i Kebîr) usûlünü alırsak bu dört usûlden meydana gelen kalıba Eksik Zincir veya Murabba Zincir denir. Zincir usûlünü meydana getiren beş usûlün yarı değerindeki usûllerin bir - leşmesine de Nim Zincir denmiştir. (Düyek - Lenk Fahte - Nim Çember - Devr-i Revan - Nim Berafşan) Bunların da zaman adedi toplamı altmış zamanı vermektedir. Yukarıda sö - zünü ettiğimiz Eksik zincir usûlüne İsmail Dede Efendi'nin SULTANİYEGÂH Bestesini ör - nek olarak gösterebiliriz.

Eserlerden örnekler :

1 - Buhûrizâde Mustafa İtri Efendi'nin İSFAHÂN Bestesi

(Gel nesim-i sabâ hatt-ı yardan ne haber)

2- İsmail Dede Efendi'nin NEVESER Bestesi

(Nasıl eda bilir ol dilber fidayı görün)

3- Yusuf Çelebi'nin NİKRİZ Bestesi

(Geline çeşmime cânâ şarab-ı nâb senin)

4- Yahyâ Nazım Efendi'nin MUHAYYER Bestesi

(Gönül düşüp ham-ı gîsû-yi yâre kalmıştır.)

5- Buhurizâde Mustafa İtri Efendi'nin NEVÂ Bestesi

(Piyâleler ki o ruhsâr-ı âle ter getirir)

DARBEYN USULLER

Büyük usûllerden iki veya daha çok usûllerden birer, ikişer, üçer tane alıp, bunları birleştirip bir kalıp haline getirilmesine Darbeyn denir. Bestekârlarımız bu kalıpları kendileri tertip etmişler ve bu kalıpları kullanarak eserler meydana getirmişlerdir.

Kalıplar ve eserlerden örnekler :

1 - Nâyî şeyh Osman Dede'nin DÜGAH-BUSELİK Tevsihi
(Hayre makdem ey gürûhi enbiyânın akdemi)

FAHTE + ÇEMBER + DEVR-İ KEBİR + FAHTE + ÇİFTE DÜYEK + FAHTE + ÇEMBER
3 1 2 1 1 4

2 - Üçüncü Selim'in SUZ-İ DİLARA Murabba bestesi
(Ah kemânı aşkını çekmek o şûhun hayli müşkilmiş)
DEVİR-İ KEBİR + BERAFŞAN

3 - Abdülhalim Ağa'nın SUZ-İ DİL BESTESİ
(Hürmân ol çemenlerde geley servi revânım)
REMEL + BERAFŞAN
2 1

4 - Hamamizâde İsmail Dede Efendi'nin SUZNAK Bestesi
FRENGİFER + BEREŞAN
3 1

5 - Zekâî Dede Efendi'nin ŞEHNAZ - BUSELİK Bestesi
(Feryad kim feryadımı gûş etmez ol senîn benden)
NİM SAKIL + BEREŞAN

6 - Mehmed Ağa'nın İSFAHANEK Bestesi
(Serde dağ-ı iştiyakî tazeler, bir taze mah)
DEVİR-İ KEBİR + BEREŞAN
3 1

7 - Musî'nin SAZKAR Peşrevi
DEVİR-İ KEBİR + BEREŞAN
2 2

KULLANILMAYAN USULLER

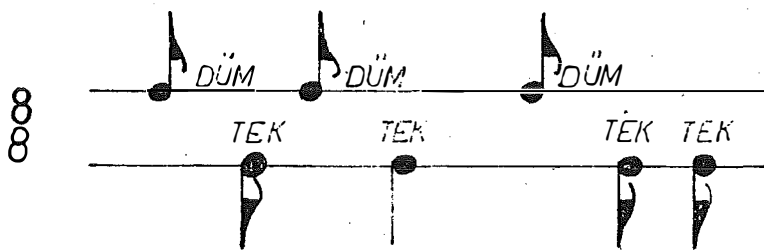
Elimizde kalıpları mevcut olan fakat bu ölçülere göre yapılmış eserlerden örnek bulamadığımız, bazı usûllerimiz vardır. Belki çok eskilerde kullanılmış olup günümüze kadar yalnızca kalıpları gelebilmiş olabilir. Kitabımızda aranıldığında bulunabilmesi için de bunları yazmayı uygun bulduk. Bu kalıpların bir kısmında Sayın Arif Sami Toker'ın notlarında, Sayın Şeref Çakar'ın "Türk Mûsikîsinde Usûl" adlı kitabında mevcuttur. On altı zamanlı "Bektaşî Raksı" usûlünü yalnızca Sayın Ferudun Darbaz da gördüm.

DARB-I BULGAR

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM TEK DÜM TEK DÜM TEK TEK
1 1 1 2 1 1 1

USÛL NOTASI:

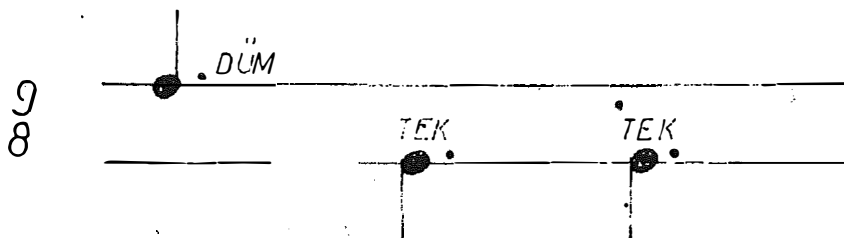

ÜÇLEME

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM TEK TEK
3 3 3

USÛL NOTASI:

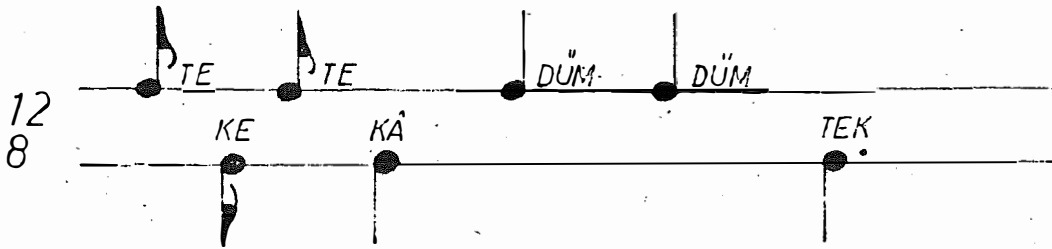

MAZMÛRÎ

ZAMAN VE VURGULARI

TE KE TE KÂ DÜM DÜM TEK
1 1 1 2 2 2 3

USUL NOTASI:

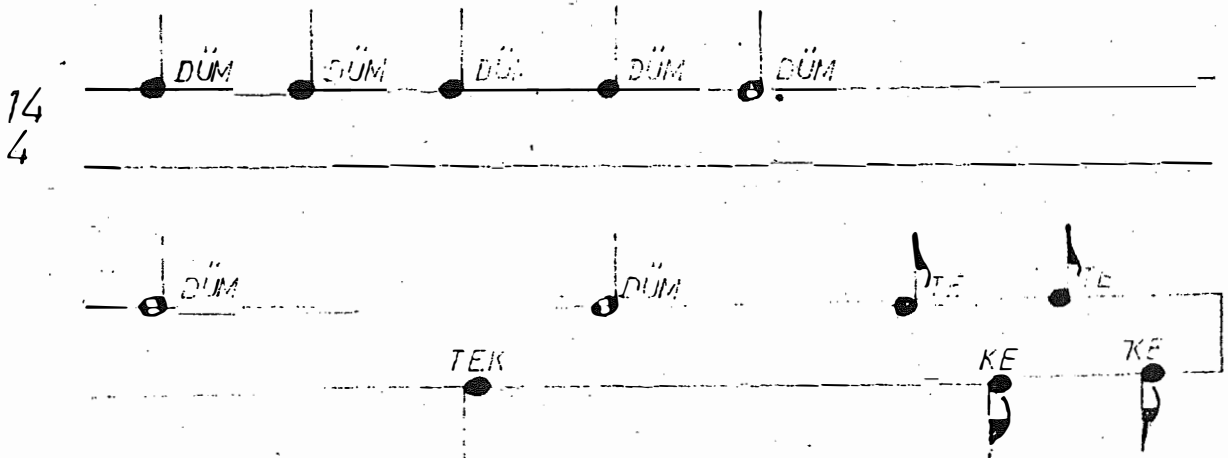
MUSABBA

ZAMAN VURGULARI

DÜM DÜM DÜM DÜM DÜM
1 1 1 1 3

DÜM TEK DÜM TE KE TE KE
2 1 2 1/2 1/2 1/2 1/2

USÛL NOTASI:

DEVİR-İ TÜRKÎ

ZAMAN VE VURULARI.

DÜM₁ TEK₁ TE_{1/2} KE_{1/2} DÜM₁ TEK₂ DÜM₄

DÜM₄

USÛL NOTASI

14
4

BEKTAŞI RAKSANI

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM₃ DÜM₂ TEK₂ DÜM₂ TEK₂ DÜM₃ TEK₂

USÛL NOTASI

16
8

ŞİRİN

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM 2	TE 1/2	KE 1/2	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1	TEK 1	TEK 2
TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1	DÜM 1	TE 1/2	KE 1/2	DÜM 1
DÜM 1	TEK 2	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1		

USUL NOTASI:

22
4

The musical notation is written on four staves. The first staff contains the main melody with notes for DÜM, TE, TE, and DÜM. The second staff contains the accompaniment with notes for KE, KE, TEK, and TEK. The third staff contains the accompaniment with notes for TEK, TEK, DÜM, TE, and DÜM. The fourth staff contains the accompaniment with notes for KÂ, KÂ, and KE. The notation is written in a simplified style with vertical stems and dots for notes.

DEVİR-İ SAGİR

ZAMAN VE VURGULARI

DÜM ₁	TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TEK ₁
TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	TEK ₂		TEK ₂		TEK ₁	TE _{1/2}	
KE _{1/2}	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁	DÜM ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	TE _{1/2}	KE _{1/2}	DÜM ₁
TEK ₁	TE _{1/2}	KE _{1/2}	TE _{1/2}	KE _{1/2}	TEK ₁	KÂ ₁	TEK ₁	KÂ ₁	

İSUL NOTASI:

30
4

DARB-I HÜNER

ZAMAN VE VURGULARI:

DÜM 2	TEK 2	DÜM 2	TEK 2	
DÜM 2	TEK 1	KÂ 1	DÜM 2	TEK 2
DÜM 2	DÜM 2	TEK 2	DÜM 6	
		TEK 2	DÜM 4	
	TEK 1	KÂ 1	TEK 1	KÂ 1

USÛL NOTASI:

38
4

The notation consists of six staves, each with two horizontal lines. Notes are represented by black dots with vertical stems. The labels DÜM, TEK, and KÂ are written above or below the notes. The first staff has a 38/4 time signature. The notes are as follows:

- Staff 1: DÜM (top line), TEK (middle line), DÜM (top line), TEK (middle line).
- Staff 2: DÜM (bottom line), TEK (middle line), DÜM (middle line), KÂ (top line), TEK (middle line).
- Staff 3: DÜM (bottom line), DÜM (middle line), DÜM (top line), TEK (middle line).
- Staff 4: DÜM (top line), TEK (middle line).
- Staff 5: TEK (middle line), KÂ (bottom line), TEK (middle line), KÂ (bottom line).